

En historie om Kongsberg Skifabrikk, 1939 – 1972

**- med forløperen Br. Hoff skifabrikk og
etterfølgeren A/S Kongsberg Elite skifabrikk**

Kjell Gunnar Hoff, 2006 og 2021

Versjon 2, sept. 2021

**Tilegnet de mange flotte og dyktige ansatte jeg lærte å kjenne
fra jeg var guttunge.**

Innholdsfortegnelse

Forord	side 3
Forløperen. Brødrene Hoff skifabrikk	« 5
Kongsberg Skifabrikk, 1939 - 1972	« 9
Krigsårene	« 11
Materialene	« 18
Kongsberg Skifabrikk, Birger Ruud & Co.	« 18
Birger Ruud Sport A/S	« 24
Holmenkollen i miniatyr	« 32
Kongsberg Skifabrikk, Sigurd Hoff & Co..	« 33
Plastbelegget Kofix gjør sitt inntog i 1958	« 36
Pil og bue	« 36
Ekspansjon og endringer kommer	« 38
Slalåmskiene	« 39
Det brenner	« 40
Arbeidsforholdene	« 42
Skifabrikken feirer 25 år	« 42
Produktutviklingen	« 44
Mer bevisst eksportsatsning	« 45
Nordic Ski Promotion	« 47
Ny logo	« 48
Hva kjennetegner oppbygningen av en Kongsberg ski?	« 49
Endret dekor	« 51
Mannen som bokstavelig talt hoppet etter Wirkola	« 55
Økonomien	« 56
Forsiktighet, skiene og distribusjonen	« 56
A/S Kongsberg Elite skifabrikk, 1972 - 1975	« 57
Nytt tilbygg og det brenner igjen	« 58
Prestisjeproduksjon for Head Ski Company	« 59
Likviditetsutfordringer, men godt salg	« 59
Smørefrie ski	« 60
«En mann stolte på norske ski, han vant»	« 61
Fokus på glassfiberski og modernisering	« 61
Bedriftsfotballen	« 63
Betydelige utfordringer knyttet til nye maskiner	« 64
Forsøk på fusjoner	« 66
FRT TESTED – Flexibility. Tension, Rigidity	« 70
A/S Kongsberg Elite blir underlagt Einar Elvrum Teknisk	« 72
Bedrift A/S, juli 1975 – oktober 1979	
Etterord	« 73
Appendiks 1: Oversikt over ansatte gjennom tidene	« 74
Appendiks 2: Salgsoversikter	« 75
Appendiks 3: Regnskapstall fra årsregnskapene 1941-1975	« 76
Appendiks 4: Bordsang fra fest, 11. mars, 1944	« 77
Appendiks 5: Prislister 1967 – 1968	« 79
Kilder	« 81

Forord

Jeg ble i 2006 oppmuntret av Hermod Skogen i Kongsberg byhistorielag til å skrive historien til Kongsberg Skifabrikk. Jeg startet, men i tillegg til vanlig jobb tok mitt forfatterskap av lærebøker overhånd. I 2020 ble det en del interesse rundt fabrikkens ved at enkelte fikk produsert noen par slalåmski ved en fabrikk i Sverige, med merkenavnet Kongsberg ski og med tuppperket som vist på forsiden. Det var en inspirasjon til å avslutte det hadde jeg hadde begynt på. Nå er mye av historien skrevet, fra år til år. Sett fra et vanlig bedriftshistorisk perspektiv er historien ufullstendig. Det mangler mye fra det interne livet som ikke kan leses ut av protokollene. Dette gjelder spesielt de første 25 årene, da de ansatte som kunne ha delt erfaringer og historier med meg, har gått bort. Men noe har jeg fått med, også fordi jeg som guttunge ble godt kjent med mange av de ansatte og hva de arbeidet med. Og mange av de ansatte ble fars gode venner, og jeg var så heldig å få ta del i vennskapene. Min far var deleier og ansatt i hele perioden Kongsberg Skifabrikk eksisterte, det meste av tiden som disponent, eller bestyrer som han kalte seg. Han var dessuten ansatt i forløperen på hjemgården Ulrikshov i Rollag i Numedal, og i de tre første årene i den fusjonerte AS Kongsberg Elite Skifabrikk.

Kildene til denne historien er nesten komplette regnskaper, styreprotokoller og årsberetninger fra 1939 til og med 1971, da selskapsformen ble omdannet fra andelslag til aksjeselskap. Fra 1972 til sommeren 1975, da Einar Elvrum Teknisk Bedrift AS overtok aksjene, har jeg bare begrenset dokumentasjon. Alle interne dokumenter fulgte med aksjeselskapet. Min familie var imidlertid majoritetseiere frem til 1972 og den største eiergruppen fra 1972 og frem til sommeren 1975. Jeg selv var ansatt på skifabrikk fra 1969. Jeg var disponent for det fusjonerte selskapet fra 1972 til 1975, slik at jeg støtter meg også på det jeg det lille jeg har beholdt av dokumentasjon og på det jeg husker fra nevnte periode. Litt om skifabrikk er også nedfelt i offentlig tilgjengelig publikasjoner. Jeg har forsøkt å gi en så objektiv fremstilling som mulig der hvor jeg måttet bruke en del vurderinger som grunnlag.

Perioden fra sommeren 1975 og frem til virksomheten ble nedlagt i 1979, har jeg lite førstehånds kunnskap om, bortsett fra en del avis- og tidsskriftoppslag fra det som for en utenforstående tidvis syntes som en noe kaotisk situasjon. Jeg skal gi litt bakgrunn for det jeg har kunnskap om, men i en kortfattet form da kommentarer fort kan bli subjektive. Jeg tok imidlertid kontakt med Elvrum-familien for noen få år siden for å høre om jeg kunne få tilgang til selskapsdokumentasjonen fra 1972 og til 1975, da aksjeselskapet A/S Kongsberg Elite Skifabrikk ble dannet, og som nevnt, fulgte med selskapet etter at Einar Elvrum Teknisk Bedrift AS overtok aksjene. Alt var dessverre kastet etter konkursen i deres egen virksomhet i 1980. De siste tre årene med skiproduksjon på Kongsberg vil derfor for en stor del gå i glemmeboken, da det gjelder bedriftens indre liv og de endringer som ble gjort. En av dem som var tillitsvalgt i den perioden, Per Pedersen, har imidlertid delt noe med meg, men igjen fra hvordan han oppfattet situasjonen. Det var mye turbulens i disse årene.

Jeg har tatt med de årlige salgstallene og resultatene i teksten, men for å unngå for mye kjedelig oppramsing, har jeg samlet det meste i appendiks. Appendiks inneholder derfor en

Samlet oversikt over ikke bare antall par ski som produsert, men også fordelt på ulike typer, der hvor dokumentasjon har vært tilgjengelig. I tillegg har jeg gitt en samlet oversikt over de årlige driftsinntektene, resultatene, balansen, egenkapitalen og egenkapitalprosenten fra den tidlige starten. Som det vil fremgå av tallene, ga bedriften de aller fleste årene hyggelige overskudd til eierne. Skifabrikken ble også betraktet som en god og stabil arbeidsplass, med et konkurransedyktig lønnsnivå. Svært mange av medarbeiderne hadde derfor et nærmest livslangt ansettelsesforhold. Appendix inneholder også en oversikt over de aller fleste som har vært ansatt ved skifabrikken.

Kongsberg Skifabrikk ble fusjonert med Askjems skifabrikk, Stokke i Vestfold til A/S Kongsberg Elite skifabrikk i 1972. Jeg har ikke skrevet noe om avdelingen i Stokke utover å nevne noen enkeltforhold hvor avdelingen inngår. Dette er en historiefortelling om skiproduksjonen på Kongsberg. Jeg har dessuten svært liten dokumentasjon om Stokkeavdelingen og det indre livet der.

Takk til bror Svein Olav for hjelp med bilder, faksimiler og lån av ski, til Bjørn Magne Olafsen, Signe Aunan, Levor Jens Traaen, Vebjørn Ruud, Ola Hov, Kåre Lien, Asbjørn Halvorsen, Magne H. Bråthen, Vidar Skaar Borgersen, Gunnar Aasen, Bjørn-Helge Elnes, Svein Skarheim på Norsk Bergverksmuseum, Mette på Lågdalsmuseet og Marit Gislesen for lån av bilder, ski og svar på spørsmål, og ikke minst til tidligere ansatt og tillitsvalgt Per Pedersen for kommentarer og dokumentasjon. Og takk til kona, Kari Myhr, for hjelp med korrektoren.

Historien vil bli oppdatert dersom det skulle være noen feil i det som er skrevet eller om hittil ukjent dokumentasjon skulle dukke opp. Skulle derfor noen som leser dette ha kommentarer eller opplysninger om smått eller stort, ikke minst om de få tidligere ansatte jeg ikke har klart å få med navnene på, vennligst ta kontakt med meg.

Kongsberg 14. mars, 2021

Kjell Gunnar Hoff

92 888 264

kjell.gunnar.hoff@gmail.com

Versjon 2, september 2021.

Historien ble oppdatert i september, 2021 med i hovedsak en fortelling om bedriftsfotballen, noe mer om brannen i 1964 og om produktutviklingen, samt en utvidelse av vedleggene til å omfatte et eksempel på en prisliste fra 1967-68.

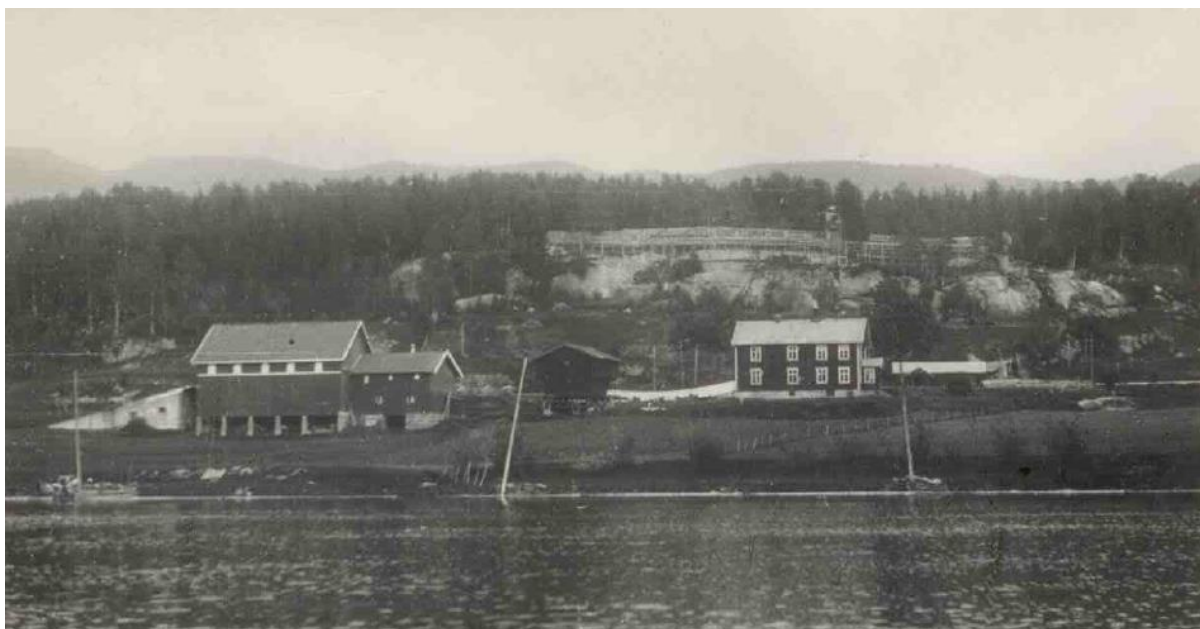
Forløperen

BRØDRENE HOFF SKIFABRIKK, Rollag i Numedal, 1920 - 1939

Ola K. Hov (Hoff) (1896-1986) startet skiproduksjon på gården Ulrikshov i Rollag i Numedal i 1920; først for familiemedlemmer og naboer, senere med hele Numedal som marked. I 1929 ble hans yngre bror Sigurd Hoff ¹(1903-1981) med og både marked og produksjon ble utvidet. Senere skulle også den yngste broren, Torleiv (1913-2001), bli med.

Skimakerkunsten var ikke noe nytt i familien. Deres farbror Sjul Olsen Fjøslien, som var født på gården Fjøsli i Trillemarka mellom Rollag og Sigdal i 1837, var skimaker. Ved skiutstillingen i Kristiania i 1884 fikk han 3. premie for sine ski. Sjul Olsen Fjøslien bodde mest i Sigdal, hvor han døde i 1890.

Ola K. Hov hadde først sitt skimakerverksted i våningshuset på Ulrikshov, men da broren Sigurd ble med, ble nytt verksted etablert i den gamle stua på gården, som var produksjonslokale frem til 1939.

Et gammelt bilde) av gården Ulrikshov, beliggende ved Numedalslågen. Ulrikshovstua til høyre for våningshuset. Bildet er tatt fra vest. Når bildet er tatt er ikke kjent, men det må være engang på 1930-tallet. Fotograf; Ukjent

Ulrikshovstua, som kan dateres tilbake til 1739, står i dag på Laagdalsmuseet på Kongsberg. Dit kom den i 1947. Den kan for øvrig leies til mindre selskaper/sammenkomster.

---

¹ Alle var døpt Hoff, men de som ble boende på Ulrikshov, skiftet til Hov.

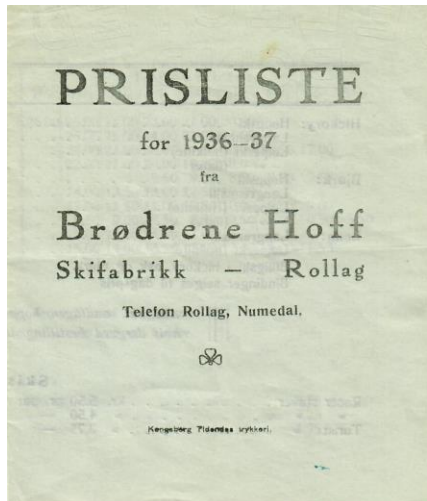
Ulrikshovstua, Laagdalsmuseet, Kongsberg: Foto: Laagdalsmuseet

Sannsynligvis hadde ingen norsklaget ski den gangen identifikasjoner eller merker på skiens overside, men et merke innsvidd på undersiden av tuppen. Bildene nedenfor viser merket fra Brødrene Hoffs skifabrikk.

Merket til Brødrene Hoff skifabrikk. Merkene er fotografert av to skipar som er gitt i gave til Kongsberg skimuseum. Foto: Norsk Bergverksmuseum.

Som faksimilene nedenfor viser ble Brødrene Hoff Skifabrikk en etablert bedrift, med prislistene og «jungeltelegrafene» som de viktigste markedsføringsvirkemidler. Etterhvert ble arbeidsstokken utvidet med Asle Lindås, også han fra Rollag. Han skulle senere også være med å danne Kongsberg Skifabrikk. Driften ble etter hvert også noe mekanisert og en Trygg bensinmotor på 5 HK drev en lang aksel som ble påheftet flere remskiver, som igjen drev bl.a. en båndsg og en maskinhøvel.

		Lengde i fot:								
		7 ³ / ₄	7 ¹ / ₂	7 ¹ / ₄	7	6 ³ / ₄	6 ¹ / ₂	6 ¹ / ₄	6	5 ¹ / ₂
Hickory:	Hoppski	25.00	25.00	24.00	23.00	21.00	20.00			
	Langrennski	26.00	25.00	24.00	22.00	21.00				
	Løpeski (hulkitte)	25.00	24.00	23.00	21.00	20.00	18.50	17.00		
	-- (flate)	22.00	21.00	20.00	19.00	18.00				
Bjørk:	Hoppski			9.50	9.00	8.50	8.00	7.50		
	Langrennski	14.00	13.50	13.00	12.50	12.00				
	Løpeski (Hulkitte)	12.00	11.50	11.00	10.50	10.00	9.50	9.00		
	-- (flate)	9.50	9.00	8.50	8.00	7.50	7.00	6.50	5.50	
Lønn:	Langrennski	16.00	15.00	14.50	14.00	13.50				
	Løpeski (hulkitte)	15.00	14.00	13.50	13.00	12.50	12.00	11.50		
Billigsk i hickory, ask og bjørk.										
Bindinger selges til dagspris										
Alle ski, undtagen hoppski, leveres med spiss tupp hvis det ved bestilling ikke er nevnt noget herom.										
Skistaver.										
Racer staver	kr. 5.50 pr. par	Dame staver	kr. 3.75 pr. par							
» »	» 4.50 —	» »	» 3.25 —							
Turist »	» 3.75 —	Barne »	» 1.75 —							

Prisliste fra Brødrene Hoff skifabrikk, 1936-37

Hvor mange par ski i året virksomheten produserte på det meste er ikke kjent, men det antas at det var noen få hundre par fordelt på en rekke varianter, som prislistene på viser.

Deler av Brødrene Hoff Skifabrikk kan i dag beskues på Skimuseet på Norsk Bergverksmuseum² på Kongsberg. Her er bl.a. gamle høvlere, former til å bøye tupper med, samt noen bearbejdede skiemner på forskjellige stadier

Ola K. Hov var forøvrig en meget lovende kombinertløper, men allerede i 18-års alderen ble han rammet av kronisk leddgikt og psoriasis, noe som gjorde ham sterkt handikappet. Han måtte derfor oppgi skikarrieren. Hans bror Sigurd ble også en meget habil kombinertløper med gode plasseringer i Holmenkollen og i hovedlandsrenn (Norgesmesterskap). Boken Norske Skiløpere sier at «Sigurd K. Hoff fra Rollag var gjennom en lang rekke år en av de mest pålitelige kombinertløpere i Numedal Skikrets.» Han var aktiv frem til 1939. Hans premiesamling er i dag å finne på Idrettsskolen Numedal Folkehøyskole i Rollag, sammen med samlingen til en annen og mer kjent Sigurd, hopperen med etternavnet Pettersen, også han født og oppvokst i Rollag. Begge var medlemmer av Rollag og Veggli idrettslag. Det var altså aktive skiløpere som la grunnlaget for Kongsberg Skifabrikk.

² Når dette skrives (mars 2021) er den delen av museet hvor delene kan beskues, demontert. Når avdelingen ev. settes opp igjen er ikke kjent.

Bildet av Sigurd Hoff i svevet er fra Holmenkollen, sannsynligvis tatt i 1927. Han var da 24 år. Foto: Ukjent

Ola K. Hov mottok i 1985 Kongens Fortjenestemedalje i sølv for sin innsats som skimaker, birøker og kyndig i gotisk skrift, slik at han kunne tolke og skrive ned gamle eiendomsdokumenter, tingbøker, skifteprotokoller, møtebøker, osv. Disse skriftene var til uvurderlig hjelp for dem som senere skrev Rollags bygdehistorie. I tillegg holdt han gjennom brev kontakten med familiens store utvandrede slekt i USA. Han var selvlært og viste en enorm pågangsvilje til tross for sykdommen.

KONGSBERG SKIFABRIKK (1939-1972)

Den 1. mars, 1939 kunne kongsbergfolk lese følgende i Laagendalsposten³:

«Nå skal det bli SKI-fabrikk i Kongsberg. (...). Fra Brødr. Hoff's skifabrikk, Rollag ved Sigurd Hoff er til formannskapet kommet søknad om fri elektrisk kraft samt fritagelse for eiendomsskatt og vannavgift, alt for et tidsrum av 2 år, til påtenkt skifabrikk i Kongsberg. (...) Forutsetningen er nybygg, men der foreligger ikke f.t. nærmere opplysninger herom. Rådmannen anbefaler søknaden, idet han forutsetter at arbeidsledige fra Kongsberg forbeholdes inntatt. Dette blev av ordføreren fremholdt også under nevnte konferanse med ansøkeren, som erklærte sig innforstått hermed. Et par av sine spesiallærte folk måtte han dog forbeholde sig å ta med sig. Hvor mange arbeidere bedriften tiltrenger, kan ikke på det nuværende tidspunkt opplyses.

Formannskapet har behandlet saken i møte den 14. d. md. Da det i lengre tid har vært arbeidet for å få en skifabrikk i gang i Kongsberg⁴, og det nærmest må sies å være en merkverdighet at ikke skibyen har sin egen skifabrikk, er formannskapet enstemmig om å innstille til bystyret at søknaden innvilges. Herr Sigurd Hoff har drevet skifabrikk i mange år og er selv en kjent skiløper, som må antas å ha forutsetninger for å kunne skape en solid og bra bedrift her i byen. (...) Saken behandles av bystyret førstkommende fredag.»

Når det gjelde den nærmere begrunnelsen for å flytte virksomheten til Kongsberg, kunne Sigurd Hoff bl.a. fortelle dette i sin jubileumstale da bedriften fylte 25 år 1964⁵:

"Det manglet elektrisk kraft i Rollag den gang så det blev for arbeidssamt å bruke bensinmotor i lengden. Hadde noen samtaler med Halvor Kvisle, som den gang drev Kongsberg Treindustri. Han var interessert i å være med på å starte en skifabrikk her (Kongsberg). Asle Lindås som hadde arbeidet sammen med oss noen år, hadde også lyst til å være med og Torstein Solheim (Nore) som hadde arbeidet en god del på skifabrikk,⁶ var også interessert. Olaf Olafsen (Kongsberg) som hadde satt i gang litt med skifabrikasjon blev også med. Den 19. juni, 1939 blev det første bokførte møtet holdt i forbindelse med å bygge en skifabrikk her. Tilstede på møtet var Asle Lindås, Halvor Kvisle, Torstein Solheim, Olaf Olafsen og Sigurd Hoff. Tomt blev skaffet av Kvisle og Hoff, som før hadde kjøpt Nordåsløkka ved Aaslandsgt⁷.

---

³ Klippet fra en artikkel Kongsbergs lokalhistoriker Vidar Skaar Borgersen skrev i Laagendalsposten i oktober 2017.

⁴ Det som det henvises til kunne Laagendalsposten skrive om den 19. august, 1938. Hovde skifabrikk på Vikersund produserte en ski de kalte «Kongsberg skien» og det hadde vært samtaler om at Hovde skulle etablere en skifabrikk på Kongsberg for å produsere denne skien der. Laagendalsposten mente at fabrikk «kommer nok til å ligge» ved siden av Kongsberg Treindustri A/S, som lå der hvor Vestsiden ungdomsskole i dag ligger.

⁵ Fra det håndskrevne talemanuskriptet.

⁶ Hovde skifabrikk, Vikersund.

⁷ Like ved jernbanebroen, der hvor Maurits Hansen videregående skole i dag ligger.

Byggekomite ble valgt og arbeidet med bygging blev bestemt satt i gang så raskt det lot seg gjøre. De som var på møtet tegnet andeler og i tillegg til disse, Torleiv og Ola K. Hov (brødre). Byggearbeidet kom forholdsvis raskt i gang, og vi fikk det så ferdig at vi laget noen hundre par ski vinteren 1939/40. Vi bygde med henblikk på å produsere limte ski, men skipressen vi hadde bestilt i Mellom-Europa, fikk vi først neste høst på grund av krigen der nede, som brøt ut høsten 1939».

Det kan legges til at kongsbergmannen Olaf Olafsen hadde gått i lære som ski- og hjulmaker hos sin bror Eugen, som hadde sitt verksted øverst i Skolegata. Han hadde senere startet litt skiproduksjon på hjemgården Frydenberg øverst i Bombakkene.

Stiftelsesmøte for å starte Kongsberg Skifabrikk ble holdt den 19.06.1939. Det ble vedtatt at aksjekapitalen skulle være min. kr 40 000 og maks. kr 50 000. Følgende tegnet seg;

Sigurd Hoff, som tegnet seg for	kr 10 000
Ola K. Hov	« 10 000
Torleiv Hov	« 5 000
Halvor Kvisle	« 10 000
Asle Lindås	« 5 000
Olaf Olafsen	« 5 000
<u>Torstein Solheim</u>	<u>« 1 000</u>
Sum tegningskapital	kr 46 000 ⁸

Før selskapet ble formelt stiftet, hadde imidlertid byggearbeidene med en ny fabrikkbygning i Åslandsgate ved Jernbanebroen startet og produksjonen kom i gang i slutten av 1939. Konstituerende generalforsamling i Kongsberg Ski A/S ble holdt den 19.02.1940 med formålet å drive «fabrikasjon av ski og andre trevarer og hva dermed står i forbindelse». Følgende aksjonærer tegnet seg:

Sigurd Hoff	50	aksjer á kr 100,-	kr 5 000
Ola K. Hov	35	«	« 3 500
Torleiv Hov	25	«	« 2 500
Asle Lindaas	25	«	« 2 500
Olaf Olafsen	25	«	« 2 500
Kari Solheim	5	«	« 500
Halvor Kvisle	25	«	« 2 500
Jon Berget	10	«	« 1 000
Sum aksjekapital	200	aksjer	kr 20 000

Aksjekapitalen ble kr 20 000, altså mindre enn det vedtatte minimumsbeløpet. Årsaken begrunnes ikke, men krigssituasjonen ute i Europa kan ha spilt en rolle.

⁸ Dagens verdi (2020) av kr 1 er ifølge SSB kr 35, mao. er dagens verdi av kr 46 000 kr i 1939 kr 1 610 000.

Som selskapets styreformann ble valgt Sigurd Hoff, som også ble selskapets daglige leder med tittel av bestyrer, Asle Lindås og Halvor Kvisle ble styremedlemmer og Olaf Olafsen varamedlem. Som revisor ble valgt Sigmund Håvaldsrud. Han skulle forbli skifabrikkens revisor helt frem til og med 1971. Av aksjonærene var det bare Kari Solheim og Halvor Kvisle som ikke var ansatt i bedriften. Torleiv Hov var deltidsansatt.

Det er ikke funnet regnskapstall eller oversikt over antall produserte eller solgte skipar i året 1939.

Krigsårene

Det skulle ikke gå mer enn 1,5 måned før krigen kom til Norge, og dette ga en vanskelig start for bedriften. Driftsbildet i spesielt de første årene er lite dokumentert utover regnskapstall (kun balanseregnskapet og opplysninger om omsetningen). Antall avholdte styremøter var dessuten få.

I krigsårene produserte mange norske bedrifter varer for okkupasjonsmakten. Ofte var dette en ren nødvendighet da bedriftene hadde arbeidsgiveransvar for mange ansatte, og enkelte ganger ble de også satt under press. Det siste skjedde for flere av skifabrikkene, og det ga et medlemsløft i De norske skifabrikkers landsforening, slik at fabrikkene kunne samordne svarene sine til okkupasjonsmakten. Flertallet sa ja til å selge ski til tyskerne.⁹

På styremøte den 06.11.1940 besluttet styret å melde Kongsberg Skifabrikk A/S inn i landsforeningen. Fra protokollen fra samme styremøte kan vi lese at «Det blev besluttet å vedta en kontrakt på levering av ski til Wigo & Thue A/S¹⁰, Oslo. Der skal leveres minst 200 par hver uke. Første levering er mandag 18. november. Kontrakten er på inntil 3 000 par». Levering kun 12 dager etter ordreinngang tyder på at det var vært mye diskusjon rundt denne avtalen som okkupasjonsmakten åpenbart sto bak, men at forholdet var avklart med landsforeningen. Fra en slags kassadagbok er salget til nevnte firma (og Alb. Heistein) registrert med kr 31 827 fra den 20. november og ut 1940, kr 120 316 i 1941 og kr 9 378 i 1942, til sammen kr 164 731. Antall skipar er ikke registret, men hvis anslår prisen på ett par ski den gangen til kr 30, blir det 5 490 par. Sett på bakgrunn av at norske skifabrikker i løpet av krigsårene totalt leverte 521 000 par ski til okkupasjonsmakten, kan det, med bakgrunn i omsetningstallene for to av de følgende krigsårene, antas at Kongsberg Skifabrikk hadde ytterligere leveranser til tyskerne, selv om en av fabrikkene sannsynligvis leverte det aller meste (Splitkein). Men ytterligere dokumentasjon enn den som er referert ovenfor er ikke funnet.

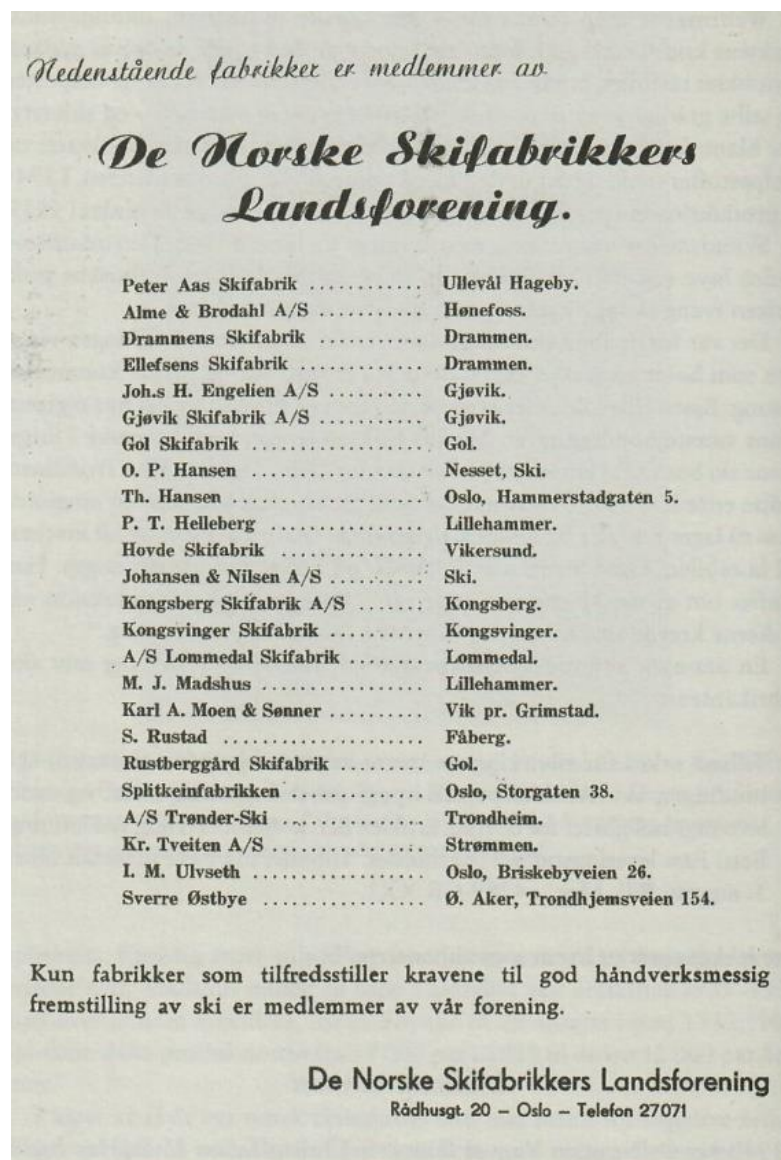
---

⁹ Boken «Skimakerne» (for nøyaktig kildeangivelse, se bak) har viet et kapittel til krigsårene. Totalt ble det levert minst 521 000 par «Heeres-Ski» fra de norske fabrikkene. Landets antatt største skifabrikk, Splitkein, produserte imidlertid også trekasser til landminer, hele 355 000. Familien som eide fabrikkens mistet eierskapet til fabrikkens etter krigen.

¹⁰ Det har ikke lyktes å finne ut hvem som sto bak dette firmaet eller hva det drev med. Det ser også ut til at Thue ble erstattet med navnet Alb. Heistein.

Forfatteren husker at skiarbeider Kjell Sâtvedt, som var ansatt på skifabrikken i hele 39 år, fortalte at de aldri hadde produsert ski av dårligere kvalitet enn dem som ble levert til det tyske militæret! Etter krigen ble norske bedrifters leveranser til okkupasjonsmakten undersøkt av myndighetene. Undersøkelsen av Kongsberg Skifabrick konkluderte med at de ikke hadde noe å utsette på bedriftens atferd under krigen.¹¹

Antall medlemmer i De norske skifabrikkers landsforening ble 24 i slutten av 1940, og disse i sum sto for brorparten av norsk skiproduksjon. Se faksimilen nedenfor.

*Faksimile fra
årsskiftet 1940/41.*

¹¹ Forfatteren har tidligere lest undersøkelsesrapporten og husker konklusjonen, men har ikke klart å finne den igjen for kildehenvisning. Det kan også legges til at både bestyreren og hans bror var «jegere» i Milorgs avsnitt D16 (Kongsberg og Numedal).

De norske skifabrikkers landsforening ble for øvrig startet i 1938. I 1978 ble den nedlagt, det var da bare noen få fabrikker som fremdeles var i sving. Foreningen ble i de siste årene kun drevet av et valgt styre og hadde svært liten aktivitet.

Litt fra protokollene i krigsårene:

Allerede i 1941 ble det besluttet å omdanne aksjeselskapet til andelslag,¹² og det ble innkalt til ekstraordinær generalforsamling den 17.11.1941, som fattet vedtaket herom. Den opparbeidede egenkapitalen i selskapet ble omgjort til andelskapital og overført til de tidligere aksjonærenes forholdsmessige eierinteresser, men hvor Torstein Solheim overtok Kari Solheims andel. Begrunnelsen for omdannelsen til andelslag er protokollert i styremøte den 3.11.1941:

«Da det viser sig å være mye mere praktisk, og greiere i alle måter med andelslag, enedes man om å foreslå for de øvrige aksjonærer at selskapet blir omdannet til ansvarlig andelslag.»

Andelslag som selskapsform ble beholdt frem til fusjonen med Askjems Skifabrikk i 1972.

Det er ikke i dag klart hva som skulle være mere praktisk, men det kan tyde på at en viktig årsak var at ved andelslagsordningen kunne hele overskuddet deles ut til andelseierne. At Norge var okkupert spilte nok også en rolle. Den første antagelsen begrunnes med at andelslaget frem til 1956 var flinke til å dele ut betydelige deler av det årlige overskuddet til andelseierne.

Aksjeselskapets overskudd i 1940 ble kr 2 876,52 og 5 % aksjeutbytte ble utbetalt til aksjonærene. Omsetningen var kr 65 554,04. Overskudd for skifabrikken (aksjeselskapet og det ansvarlig selskapet) ble det også i 1941, kr 36 793,07. Omsetningen dette året ble samlet kr 263 403,97. Her ser vi sannsynligvis virkningene av produksjonen av militærski for okkupasjonsmakten. Hva resultatet for året ble, er ikke spesifisert, men akkumulert egenkapital per 31.12.1941 var siden oppstarten i Kongsberg kommet opp i kr 46 992,54.

Arbeidet med fabrikkbygningen var tydeligvis ikke helt avsluttet i 1941, da den ordinære generalforsamlingen det året, som ble avholdt den 26. mars, bestemte at fabrikkbygningen måtte gjøres helt i stand «så snart det blir såpass varmt i været at det går an med utvendig puss. Likeså få opp gjerde rundt det området fabrikken eier». Og fabrikkens ønsket også å kjøpe «inn noe mer tomteplass».

---

¹² Et andelslag er et ansvarlig selskap hvor eierne også er ansvarlig for selskapets gjeld.

Arbeidsstokken i 1941. Fra venstre sittende bak Eivind Juvelid, Øivind Hillestad (med pipe), Ludvig Pedersen, Kjell Såtvedt, ? Juveli, Ola Juveli og Jon Berget. Midtre rekke fra venstre Arnt Lund, Ingvar Moen, Ola Bjerkgård, Arne Ulland, Asle Lindås og Olaf Olafsen. Fremste rekke fra venstre Hans Hillestad, John Ødegård, Arnt Antonsen, Helge Dokka. Helt fremst med ball sitter Vidar Lindbo Hansen.

Med referanse til bildet arbeidet Eivind Juvelid, Ludvig Pedersen, Kjell Såtvedt, Arne Ulland, Ola Juveli, Jon Berget, John Ødegård og Olaf Olafsen alle ved Kongsberg Skifabrikk til de gikk av med pensjon eller til bedriften ble nedlagt i 1979.

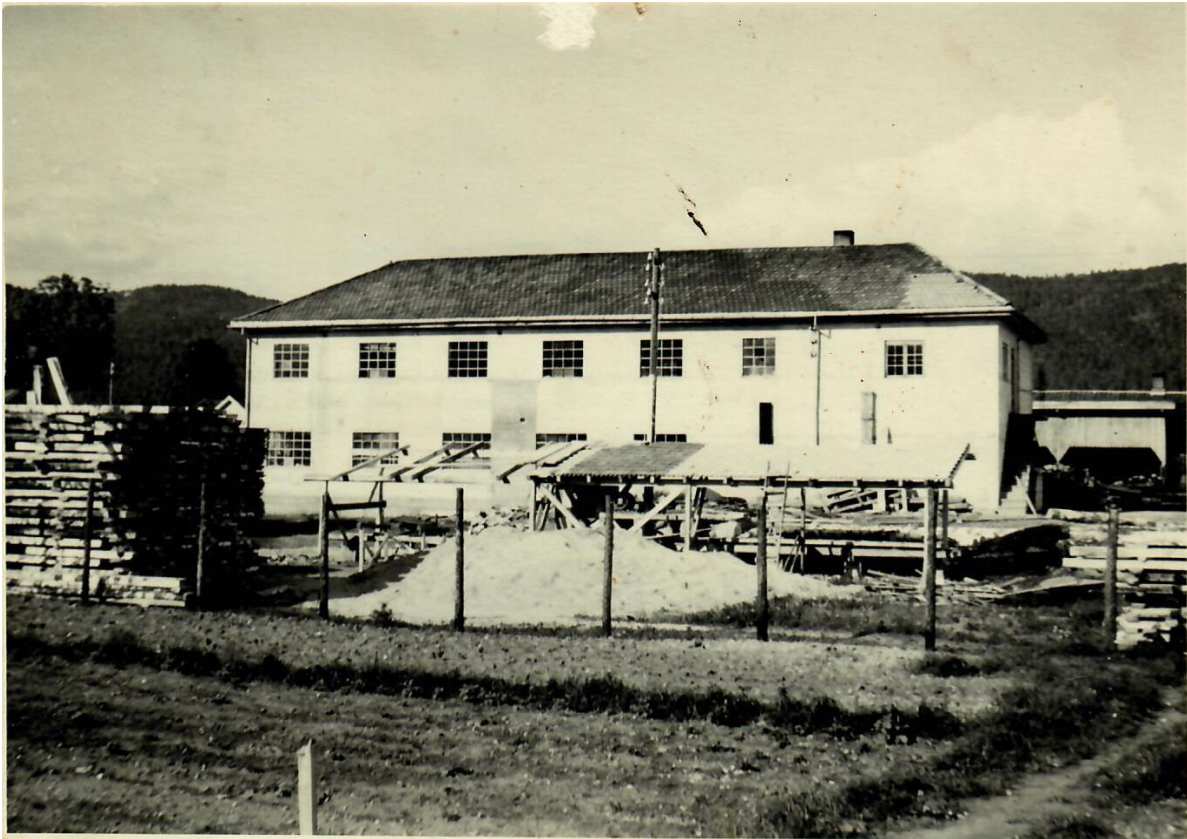
I 1942 kom omsetningen opp i kr 365 881,30 og driften ga et overskudd til andelseierne på kr 97 264,44. En svært god resultatmargin!

Faksimilen viser skifabrikkens første logo, som var å finne på bedriftens brevark, fakturaer og svidd inn i undersålen i skituppen, som vi skal se senere.

I 1943 (styremøte den 3.10.1943) ble det besluttet å oppføre en sirkelsag på tomten. Dette ble gjort da materialtilgangen var vanskelig og mye ble kjøpt som tømmer av skogeiere i

Numedal og Sandsvær. Sigurd Hoff, som var skogskoleutdannet (Statens skogskole på Kongsberg), foretok disse innkjøpene helt frem til sagen ble revet i 1964 for å gi plass til en bygningsmessig utvidelse av fabrikken.

Fabrikken i Aaslandsgate. Bildet er sannsynligvis tatt i slutten av 1940-årene. Vi ser sirkelsagen i forgrunnen. Fotograf: Ukjent

Både materialtilgang og vanlig skiavsetning var vanskelig i krigsårene. Det antas at produksjonen av militærski skulle prioriteres, noe som reduserte materialtilgangen til vanlige ski. Det fremgår av protokollen fra styremøte i februar 1942 at styret besluttet å søke myndighetene om å få levere vanlige ski til Ivar Aasen, Kongsberg og firmaet Grimsrud på Høvik. Hva svaret på søknaden ble er ikke dokumentert, men fabrikken måtte begynne med å produsere stoler for å fylle produksjonskapasiteten. Stolene ble i hovedsak produsert av bjerk, som sannsynligvis var relativt lett å få tak i. I et styremøte i juli samme år ble det for øvrig besluttet å «forhandle med en tilbyder om å innføre en ulykkesforsikring for bedriftens ansatte».

Resultatet for 1943 ble kr 51 171,46 av en omsetning på kr 316 137,70. Alle de ansatte fikk for øvrig et julegratiale på kr 50,-.

På generalforsamlingen for 1943, som ble avholdt den 1. april, 1944, ble det bl.a. vedtatt å ansette en «dyktig driftsleder som har kvalifikasjoner både i skimakerfaget og ledelse av

arbeidet». Om det i det hele tatt ble ansatt noen driftsleder, sier ikke protokollene noe om, men sannsynligvis ikke, da dette ble drøftet også i senere år

Sannsynligvis en turski fra de første årene på Kongsberg. Skien har ingen merker på oversålen, men logoen er svidd inn i på undersiden av skituppen. Legg merke til skiens design. Den finner vi igjen på bildene i kapitlet om Kongsberg Skifabrikk, Birger Ruud & Co. Den avbildede skien har også hulkil.

Akkordarbeid var svært vanlig i industrien og de fleste arbeidet på akkord til langt inn på 1970-tallet. Styreprotokollen fra 5. januar, 1944 inneholder bl.a. et vedtak om hele 20 ulike akkordsatser. Her er noen eksempler:

Hulkiling og puss	kr 1,15 per par for ski med lengde over 190 cm
Pussing av flate ski	« 0,33 «
Lage rand i sålen	« 0,10 «

Satsene var noe lavere for ski med lengde 185 cm og kortere.

Resultatet for 1944 var kr 64 718,93 av en omsetning på kr 243 381,22.

I protokollen fra styremøte den 2. april, 1945 kan vi lese følgende: «Efter pålegg fra arb.formidlingen skal vi skaffe folk til hugst av 3 360 reis.¹³ 7 mann i 4 måneder á 30 reis pr. uke, eller 14 mann i 2 måneder.» Det ble fattet beslutning om en rotering av ansatte, og det var ingen «plikt til å hugge mer enn det som er pålagt».

Det første 7-manns laget skulle starte allerede 16. april og besto av Osvald Hansen, Håkon Klippenberg, Ludvig Pedersen, Arne Ulland, Kjell Såtvedt, Rolf Fjellidalen og Sigurd Aasen. Freden kom allerede 3 uker senere, og det ble sannsynligvis en noe avkortet vedhugst. Fem av de ansatte som ble utkommandert til hugst i april 1945, skulle ansettelsen ved Kongsberg

¹³ Et reis er ifølge Store norske leksikon ved i lange lengder, normalt 3 meter. Stokkene stables i V-form med rotundene i krysset, i høyder på 1 eller 1,5 meter.

Skifabrikk vare hele deres yrkesaktive liv: Kjell Såtvedt, som allerede nevnt, 39 år, Osvald Hansen 35 år, Arne Ulland 37 år, Ludvig Pedersen 38 år og Sigurd Aasen 38 år.

Freden var kommet og fra styreprotokollen fra 12. juli, 1945, kan vi lese at styret besluttet å forlenge ferien fra 2 til 3 uker «på grund av de spesielle tider» og at de ansatte skulle få full lønn for denne uken.

Når protokollene leses er inntrykket at Kongsberg Skifabrikk var en god arbeidsplass, og hvor ikke minst de som arbeidet på akkord tjente bra, og det var de aller fleste. Men en ting som bedriftsledelsen ikke var fornøyd med var røykepausene. I styreprotokollen 12. desember, 1945 kan vi lese at «Det ble besluttet å sette opp oppslag om å forby arbeiderne å røyke i arbeidstida, da det viser seg at det blir sløset mye med arbeidstida delvis av røykingens grund».

Omsetningen for 1945 falt til kr 196 673,08 og resultatet ble et overskudd på kr 27 773,27. Årsaken til omsetningsfallet synes å ha vært både mangel på egnede materialer og egnet lim til skifabrikasjon. Stolproduksjonen, som ble igangsatt under krigen, skulle derfor være som tilleggsbeskjeftigelse helt frem til sommeren 1947, da styret den 3. juni samme år «fant at man måtte avvikle og sette bort det resterende av denne produksjonen og gå over til skiproduksjon, da man ellers ikke vilde rekke å lave de ski vi har i ordre».

Bilder av to velbrukte, brunbeisede stoler som ble produsert på skifabrikken. Forfatteren har også i sitt eie en lenestol, som fabrikkens antas å ha produsert, enten som prøve eller i regulær produksjon. Det har ikke vært mulig å finne dokumentasjon på lenestolen. Materialene brukt er bjerk.

Protokollene sier lite om antall ansatte i krigsårene, men som det fremgår av opplysningene ovenfor må antall ansatte ha ligget på 24-25.

Materialene

Som det fremgår av Sigurd Hoff's tale ved 25-årsjubilet, ble det bygget fabrikk i Kongsberg med henblikk på å produsere limte ski. Tidligere var ski laget av hel ved. Ask ble mye brukt, og er den gjeveste av våre løvtresorter. Virket er seigt, elastisk og slitesterkt, med høy hardhet. Men egnet ask var ikke like lett å finne. Allerede på 1920-tallet ble det via Skiforeningen startet en kampanje for å plante ask til skiproduksjon og det ga en del resultater i de neste 20 årene.

Gjennombruddet for limte ski kom rundt 1940 og reduserte behovet for ask, da de limte (laminerte) skiene nå fikk innslag av gran og bjerk, og selvfølgelig også hickory, som også var brukt tidligere.

Hickory ble regnet som det mest egnede skimaterialet. Hickory minner i struktur om ask. Styrken er god og veden meget elastisk, hard og seig. Men hickory måtte importeres fra sydstatene i USA og hadde en pris som kunne være opp til 1,5 – 2 ganger høyere enn ask. For hopp ski og senere sålene på turski, skulle hickory bli det foretrukne materialet. Etter at USA kom med i krigen stoppet all import av hickory naturligvis opp.

Gran og bjerk til bygging av skiens «mellomsåle», dvs. den midtre delen av skien, kjøpte Kongsberg Skifabrikk i sitt nærområde. Mye ble kjøpt i Sandsvær og senere en del fra Flesberg sag (hovedsakelig gran). Da produksjonen av langrennski økte var ikke norsk bjerk kvistfri og lett nok. Egnede bjerk måtte i hovedsak importeres fra Finland. Bøk ble etter hvert brukt både som kantmateriale og i oversålen. Den ble importert fra Danmark.

Kongsberg Skifabrikk, Birger Ruud & Co., 1946- 1953

Kongsbergs og Norges mest internasjonalt kjente skihopper Birger Ruud (1911 – 1998) ble ansatt den 01.04.1946, Han kjøpte fem andeler i andelslaget av Sigurd Hoff. Her fikk Kongsberg en leder som vel var landets mest kjente og mest bejublete idrettsmann og bærer av den berømte hvite K'en på den røde gensen. Han var dessuten godt kjent og omtalt i de deler av Mellom Europa hvor hopp sporten hadde fått et godt fotfeste. Han hadde arbeidet og bodd i Østerrike, Sveits og Tyskland i seks år. Han snakket følgelig flytende tysk. Han var dessuten æresmedlem i Partenkirchen Ski Club.¹⁴

---

12 | Birgers begravelse i juni, 1998 hadde forfatteren gleden av å hilse på to representanter fra Partenkirchen Ski Club, som stilte i sine skigensere. De var kommet til begravelsen i Kongsberg kirke for å vise sitt berømte æresmedlem den siste ære. Birger bodde og arbeidet følgende steder i disse seks årene: 1931-33 i Johann-Georgenstadt, Tyskland (kontormøbelfabrikk), 1933-34 i Innsbruck, Østerrike (sportsforretning), 1934- 36: Garmisch-Partenkirchen, Tyskland om vinteren (sportsforretning) og Berlin om sommer, 1937 i St. Croix, Sveits (spilledåsefabrikk (!), men som også produserte de berømte Kandahar skibindinger.

Materialmangelen fortsatte i 1946 og ask måtte erstatte hickory, som det bare i liten grad var mulig å skaffe. På styremøte den 3.12. 1946 besluttet styret derfor å tegne aksjer i De norske skifabrikkers innkjøpskontor, som var opprettet for å avhjelpe den vanskelige materialsituasjonen. Gjennom innkjøpskontoret fikk industrien et felles talerør overfor Handelsdepartementet, som tildelte valutalisenser i den vanskelige valutasituasjonen som landet befant seg i. Etter krigen og langt innpå 1950 – tallet var det knapphet på det meste, ikke minst på utenlandsk valuta. Det var varerasjonering og kjøpstillatelser var nødvendig for mange kapitalvarer, selv for brukte biler. Omsetningen i 1946 ble på kr 273 736,64, og den ga et netto overskudd på kr 24 112,25.

På ordinær generalforsamling 28.03.1947 ble Sigurd Hoff avløst av Birger Ruud som styreformann og daglig leder, og andelslaget endret navn til Kongsberg Skifabrikk, Birger Ruud & Co. På styremøtet to dager tidligere, kunne det opplyses at bedriften hadde fått kjøpstillatelse på en brukt lastebil. Og den kommende bestyreren Birger Ruud fikk fullmakt til «å kjøpe en så bra bil som det lar seg gjøre å få tak i». Antatt pris var kr 3 000. Forfatteren mener å huske at det ble kjøpt en brukt amerikansk lastebil av merket REO, som var produsert av Oldsmobile. På 1950-tallet ble den byttet ut med en lastebil fra militæret. I taket på denne bilens førerkabin hadde det vært en åpning/luke for en mitraljøse, som hadde blitt sveiset igjen. Akkurat det minnet festet seg hos en ung gutt!

Det har ikke lyktes å finne ut når skifabrikken fikk sin mest kjente logo (forsiden) og hvem som tegnet den. Tidspunktet kan ha vært da Ruud ble ansatt, selv om det er dokumentert at den første logoen i hvert fall i noen tid ble brukt internt. Nedenfor vises en faksimile av både logoen og hvordan den tok seg ut på brevarket. På bildene som følger på side 28, som er fra rundt 1950 eller litt tidligere, ser vi at skiene nå også har fått logoen som tuppperke.

Kongsberg Skifabrikslogo og brevark. Det var i bruk så lenge Ruud var leder.

I Ruud fikk bedriften en meget utadventt og god ambassadør, noe som kom godt med i salgsarbeidet. Han var, som nevnt, godt kjent i de delene av Europa hvor det var hoppinteresse. Bildet på neste side viser italienske hoppere på besøk på fabrikken. Hopperne var på Kongsberg for å delta i Hannibalrennet, som i mange år ble avholdt på tirsdagen etter Holmenkollrennet¹⁵.

---

¹⁵ I følge vår lokalhistoriker Magne H. Bråthen, ble «Tirsdagrennet» først omtalt i Lp den 08.03.1949, men sannsynligvis startet rennene allerede i 1947

Italienske hoppere besøker skifabrikken, rundt 1950. Birger Ruud viser hvordan en styrerand under skien lages. Fotograf: Ukjent.

Materialmangelen fortsatte. Styrets beretning for 1947 forklarer de vanskeligheter bedriften har hatt med å skaffe materialer, spesielt hickory, hvor importrestriksjonene synes å ha vært vanskelig å få gjort noe med. Det var umulig å holde en kontinuerlig skiproduksjon i gang, men stolproduksjon hadde «reddet» 1. halvår 1947.

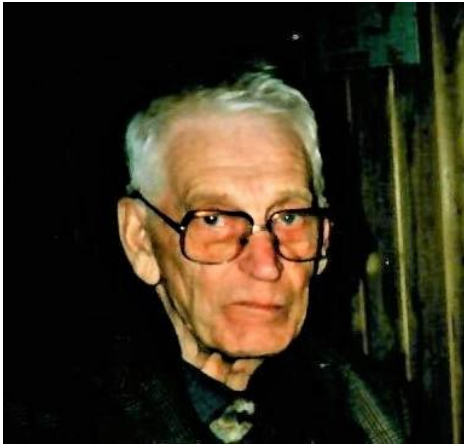
Mangelen på egnede skimaterialer medførte også at arbeidsstokken ble redusert med noen ansatte tidlig i 1947. Verre skulle det bli året etter. Birger Ruud hadde allmøte for å redegjøre for fabrikkens stilling og måtte opplyse at materialmangelen gjorde at styret var nødt til å si opp hele 10 arbeidere, slik at arbeidsstokken ble redusert til 12 arbeidere, 1 formann, 1 kontorist og bestyreren.

Dette ble naturligvis drøftet på fagforeningsmøte den 18. mars, 1948. Der besluttet de ansatte å melde fra til den lokale «formann i treindustriforeningen Erling Andersen¹⁶, som fikk myndighet til å ta de nødvendige forholdsregler». Hva disse forholdsreglene gikk ut på er ikke klart, men siden årsaken var materialmangel, er det å anta at det var forståelse for at oppsigelser var nødvendig. Forut for de mange oppsigelsene, hadde fagforeningen allerede den 12. januar, 1948 drøftet et forslag om å redusere arbeidstiden til 40 timer per uke, «da det

---

¹⁶ Erling Andersen var ansatt på Kongsberg Treindustri i Boecksgate, som lå der hvor Vestsiden ungdomsskole i dag ligger. Treindustrien, som ble startet som radiokassefabrikk, hadde flere ansatte og fagorganiserte enn skifabrikken. Andersen var leder av den lokale treindustriarbeiderforeningen. Eierne av Kongsberg Treindustri var Halvor Kvisle. Han var også en av stifterne av Kongsberg Skifabrikk.

var oppsagt en del arbeidere ved skifabrikken». Forlaget ble enstemmig vedtatt, men redusert arbeidstid var altså ikke nok til å hindre oppsigelsene.

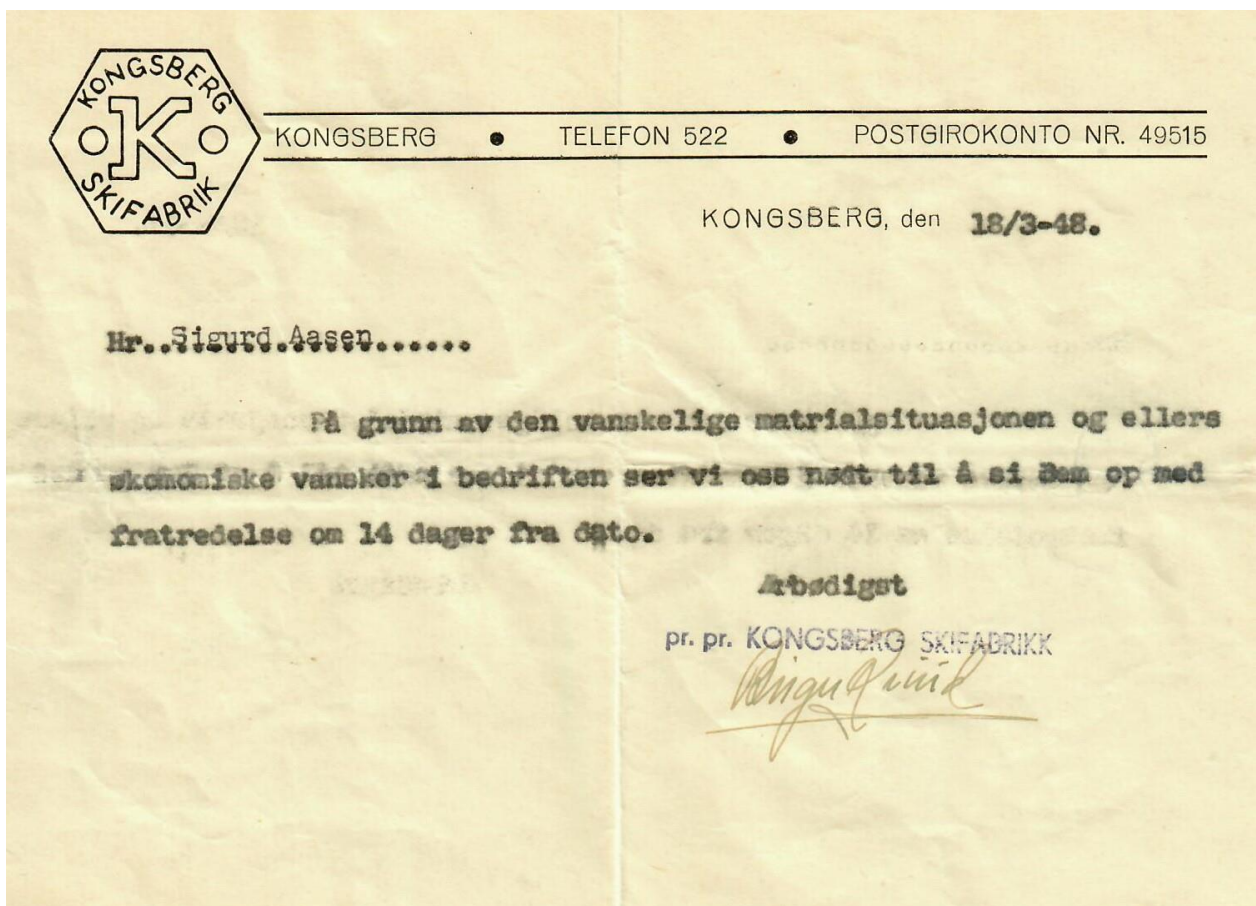

Sigurd Aasen. Bildet er tatt i 1988

Sigurd Aasen (1917 - 2000) var en av dem som ble sagt opp. Som faksimilen nedenfor viser, ble han sagt opp samme dag som fagforeningsmøtet ble avholdt. Men det kom et nytt brev datert den 31. mars, 1948, da det var begått en formell feil når det gjaldt oppsigelsesvilkårene. Det fremgår av brevet at feilen var knyttet til oppsigelsestiden, da Arbeidervernloven den 25. mars, 1943 hadde fått en viktig endring. Oppsigelsestiden skulle være 1 måned, slik at den nå skulle gjelde fra den 1. april, med fratredelse en måned fra denne datoen. Aasen ble deretter ansatt ved

Kongsberg Våpenfabrikks sag, men det var bare for en kort periode. Snart var han tilbake på skifabrikken,

hvor han var ansatt i hele 38 år. I svært mange av disse årene opererte han en tykkelseshøvel, hvor han var stødigheten selv. Tykkelseshøvelarbeidet var en del av fellesakkorden i 1. etasje.

Ellers kan det leses fra de kortfattede fagforeningsprotokollene i perioden 1946 – 1950 at det var få eller ingen kontroverser mellom ledelse og ansatte. Det fleste saker som ble drøftet gjaldt tariff, men det virker heller ikke som at tariffene forårsaket noen særlige stridigheter. Den 9. desember, 1947 kom imidlertid lederen av den lokale treindustriarbeiderforeningen, den før nevnte Erling Andersen, på besøk «og holdt møte med bedriften angående akkorden». Om det var på grunn av at de ansatte og ledelsen ikke klarte å bli enige, eller om det var generelle drøftinger, sies det imidlertid ingen ting om. I protokollen for et møte den 16. september samme år kan vi dessuten lese at «Det blev enstemmig besluttet å gå ned på samtlige akkordsatser». Hva årsaken til at de ansatte enstemmig gikk med på å redusere akkordsatsene vites ikke, men det kan ha sammenheng med den vanskelige materialsituasjonen.

Fagforeningen engasjerte seg også i arbeidet for å bedre materialsituasjonen. Ifølge protokollen ble det den 21. februar, 1946 besluttet å be treindustriarbeiderforbundet (i Oslo) sørge for en «mer rettferdig fordeling av den importerte hickory».

I årsberetningen for 1947 oppgis for første gang den årlige produksjonen i ski og stoler, som var:

4 209 par ski til et samlet beløp av	kr	200 017,-
1 457 stk. stoler	«	« 31 358,-
9 043 stk. skafter	«	« 7 236,-
Rep. av ski	«	« 9 966,-
<u>Småsalg av ved og materialer</u>	«	<u>6 056,-</u>
Sum driftsinntekter	kr	254 633,-

Forfatteren har ikke klart å finne ut hva «skaftene» ble brukt til, men det kan ha vært skafter til ulike typer redskap.

Årsberetningen for 1947 forteller også om avsetningsvansker for «ski av billigere kvaliteter», og da også gjennomsnittskvaliteten av den mottatte hickory var dårlig, uten mulighet til å reklamere, kan det ikke ha vært helt enkelt. I årsberetningen heter det at «økonomisk sett så har det vært et dårlig år for bedriften. Årsaken hertil mener vi å kunne føre tilbake til de relativt høie materialpriser og stigende arbeidsomkostninger. De av Prisdirektoratets fastsatte utsalgspriser har ikke vært gjenstand for samme stigning, men har hele tiden stått på samme nivå som for over 1 år siden».

De første etterkrigsårene var vanskelige også på andre områder. Her ser vi at utsalgsprisene på ski var underlagt priskontroll. For å få til en mer effektiv kontroll med «bedriftens stilling», besluttet styret å utarbeide løpende statistikker over lønnskostnader, salg og innkjøp¹⁷. Det

¹⁷ Appendiks 2 inneholder antall produserte ski årlig fra 1947 og spesifisert på typer fra 1952 til og med 1967.

som foranlediget disse tiltakene var det vanskelige 1947-året, som resulterte i et underskudd på kr 8 378,75.

På styremøte den 29.04.1948 dukket det opp en ny forretningsmulighet. Kongsberg Våpenfabrikk hadde forespurt om skifabrikken kunne levere prøver på geværskjefter, noe styret besluttet å forfølge. Hva omfanget ble av disse leveransene er uklart, da statistikk mangler. I årsrapporten for 1952 står det imidlertid at det i året var levert et mindre parti geværskjefter, så noe årlig produksjon må det ha vært. Forfatteren husker dessuten å ha sett maler for geværskjeftene hengene på veggen nær der limpressene («blokkpressene») for laminering av blokkene var plassert. Der ble også materialene til geværskjeftene laminert. Det var snakk om svært forseggjorte skjefter. I følge tegningene, som er beholdt, besto skjeftene av 7 lameller av valnøtt og bøk i forholdet 4 : 3.

Salget i 1948 ble noe høyere enn året før, 5 491 par til en gjennomsnittspris av kr 52,54. Ellers ble det solgt 472 stoler, samt materialer og noe reparasjonsinntekter slik at omsetningen kom opp i kr 362 924. Resultatet ble et overskudd på kr 1 899,72. Produksjonen av ski det året oppgis til 4 360 par. Regnskapet viser også at året ga en betydelig beholdningsreduksjon av ferdigvarelageret, noe som frigjorde likvide midler.

Nytt i 1948 var eksport av ski og 300 par ble eksport til USA, Canada og Frankrike. Utsiktene om en økning her var gode, men fabrikkene var avhengig av å få valuta til import av hickory. Statsråd Brofoss bestyrte det året Handelsdepartementet, og «skifabrikken har fått anledning til å fremlegge skiindustriens synspunkter for Handelsdepartementets sjef Herr statsråd Brofoss». At Erik Brofoss var Kongsbergmann og en god bekjent av Ruud-familien ga helt sikkert et godt forhandlingsklima, og «Resultatet av disse forhandlinger har ført til at man har fått en tilfredsstillende tildeling av valuta til import av Hickory og andre materialer, som skulle tilfredsstillende alle fabrikkene en jevn drift. Grunnlaget for denne valutatildeling har dog forpliktet skifabrikkene til å gå inn for en større eksport av ski til USA og Canada».

Antall ansatte økte til 16 i 1949. Året ble imidlertid vanskelig. På grunn av en snøfattig vinter sviktet omsetningen i Norge, og bedriften endte opp med et salg på 3 807 par, hvorav hele 1 435 par ble eksportert til USA, Tyskland og Danmark. Ytterligere 300 par skulle ha gått til Italia, men ble ikke sendt det året pga. «vanskeligheter med lisensieringen». Det menes sannsynligvis importlisensen i Italia.

Eksporten sviktet tydeligvis for de andre skifabrikkene også for Handelsdepartementet ga uttrykkelig beskjed om at videre importlisens for hickory var avhengig av at skifabrikkene klarte å eksportere. Tilsagnet for import av hickory i 1950 var satt til US\$ 100 000.

Appendiks 3 inneholder statistikk over balansesummen og egenkapitalen per 31.12 for årene 1941 – april 1972, da bedriften ble fusjonert med Askjems skifabrikk til A/S Kongsberg Elite Skifabrikk. Årlige driftsinntekter og resultater kom til fra 1949.

Skifabrikkens samlede salg for 1949 beløp seg til kr 272 664,30. Dette inkluderer også salg av slagarmer til vevstoler i tekstilindustrien, en produksjon som skulle vare noen år. Tele Silkeveveri A/S på Notodden var en av kundene. Året ga et overskudd på kr 3 800,24.

Birger Ruud Sport A/S

En annen hendelse sommeren 1949 var Kongsberg Skifabrikkens inntreden som aksjonær i tidligere Ivar Aasen Sport A/S, som var omdøpt til Kongsberg Sport A/S og senere ble til Birger Ruud Sport A/S. Det var vanskelige tider også for sportsforretninger og Kongsberg Sport A/S trengte finansieringshjelp for bl.a. å finansiere innkjøp av sykler. Dette skulle ikke bli noen god forretning. Allerede på slutten av 1949 ble det oppdaget at regnskapsresultatene var langt dårligere enn tidligere opplyst.

En vesentlig årsak til problemene var svært uryddig atferd og disposisjoner av de to ansatte, for å si det på den måten. Som nevnt, faresignalene kom allerede i slutten av året og skifabrikkens revisor ble bedt om å få frem et riktig regnskap. Det ble gjort flere tiltak for å rette opp problemene, men siden ansatte i forretningen også var aksjonærer, var tiltakene ikke tilstrekkelige og kom sannsynligvis for sent. Den tidligere eieren Ivar Aasen hadde forkjøpsrett på aksjene, og forretningen ble overtatt av ham igjen i slutten av 1952 og det til en kjøpesum som langt fra dekket de forpliktelsene selskapet hadde pådratt seg. Skifabrikken hadde stilt lånegarantier. Birger Ruud og Sigurd Hoff hadde i tillegg stilt personlige lånegarantier. Lånegarantiene måtte innfris og det samlede tapet utgjorde kr 42 293,53, et anselig beløp i 1952.

Med Birger Ruuds navn og eierandel i sportsforretningen burde forretningen med normale driftsforhold ha blitt en stor suksess.

Salget i 1950 ble på 5 207 par ski og den samlede omsetning ble kr 290 520,58. «Fabrikkens drift så vidt gikk i balanse» med et overskudd på kr 686,56. Det opplyses at stigende arbeidslønninger, samt salg av en del ski (omgjorte slalåmski til løypeski) til svært lave priser var årsaken. Eksporten falt til 879 par og det opplyses om at «det blir vanskeligere og vanskeligere å følge med, da kravene til kvalitet og form er så mange og forskjellige og differerer fra et land til et annet».

En annen begivenhet fant sted i 1950. Marie Norskerud ble ansatt som regnskaps- og kontormedarbeider. Hun skulle bli bedriftens trygge ankerfeste i alle år frem til hun gikk av med pensjon på midten av 1970-tallet. Hun var ryddigheten selv og hadde kontroll på tallene og det meste av det administrative.

Et av de mest berømte bildene av Birger Ruud i svevet. Bildet, som er fra Gråkallbakken i Trondheim i 1930, ble også brukt på en liten reklameplakat fra Kongsberg Skifabrikk. Legg merke til at to andre storhoppere har satt sine signaturer på bildet, olympiavinneren Petter Hugsted og Holmenkollvinneren Hilmar Myhra. Vi ser også signaturene til Ernst Knutsen og Alf Thorrud, begge gode skiløpere. Knutsen var i tillegg kjent som en svært dyktig skiakrobat. Bildet er utlånt av Bjørn Magne Olafsen.

På årsmøte den 30.03.1951 ble det ut fra lønnsomhetshensyn bestemt å gå vekk fra hulkilte ski og helt over til flate ski. Det var diskusjon rundt dette, men beslutningen synes i ettertid å ha vært riktig. De var billigere å produsere.

I 1951 ble det produsert 2 795 par «voksne ski» og 615 par barneski. Det ble imidlertid solgt 5 096 par til en verdi av kr 312 684,52. Total omsetning ble kr 347 795,57. Overskuddet for året ble kr 15 738,64.

Eksporten sank ytterligere i 1951; ned til 388 par. I tillegg ble det eksportert noe gjennom Sigmund Ruud A/S, som var eid av Birgers eldre bror Sigmund og hvor også den yngre broren Asbjørn var ansatt. De hadde også begge vært svært gode skihoppere. Det var imidlertid viktig for importen av hickory at eksporten økte og fabrikken fikk gjort en avtale med Sigmund Ruud om at han skulle godskrive skifabrikken en del av sin eksport slik at totalen av importensyn kom opp i 751 par. Dette var noe mere enn virkeligheten. Det året hadde Handelsdepartementet følgende retningslinjer for importen av hickory: Av eksporten til USA og Canada fikk de enkelte bedrifter lov til å kjøpe hickory for 3/8 av eksportbeløpet og for 2/8 av eksportbeløpet til andre land.

Alle bildene på side 26 og 27 er tatt av fotograf Hans Strand rundt 1950

Ludvig «Lukken» Pedersen (t.v.) og John Ødegård ved en sirkelsag hvor materialene skjæres i bestemte tykkelser som de før de går til laminering, for deretter å bli skåret til skiens sålematerialer (undersåler, mellomsåler (kjernen) og oversåler). Pedersen og Ødegård var arbeidskamerater som arbeidet i samme avdeling i på skifabrikken i nesten hele sitt yrkesaktive liv.

Her sender de samme to de laminerte sålene gjennom en bstrykningsmaskin som påfører limet. På benken til venstre ble sålene med lim lagt sammen lag på lag før de ble lagt i limpressen.

Her har Ludvig Pedersen (t.v.) og John Ødegård lagt de sammenlagte sålene inn i fabrikkens første, relativt enkle skipresse. Disse pressene ble trillet på skinner inn i varmeskapene, som kan sees i bakgrunnen. Der herdet limet raskt. Håndkraft måtte til for å lukke pressene. Trykkluft-drevende tvinger skulle komme mange år senere. Da hydraulisk styrte skipresser ble anskaffet, ble pressene på bildet bygget om til presser for å laminere mellomsålene (skikjernene).

Her tar de samme to ut et par med limte ski, som har vært inne i skipressen og varmeskapet for herding

Problemet med ikke å få lov til å importere nok hickory fra USA var et alvorlig problem for alle skifabrikkene og noe som De norske skifabrikkers landsforening arbeidet mye med overfor de politiske myndigheter. Etter hardt arbeid overfor Prisdirektoratet, både fra den enkelte fabrikk og fra bransjeforeningen, fikk fabrikkene også i 1951 opphevet prisreguleringen på ski, slik at prisene i fortsettelsen kunne settes fritt.

Tilslutt i årsberetningen for året 1951 skriver Birger Ruud at «våre ski er blitt godt mottatt overalt og jeg tror at vi i forhold til andre fabrikk har meget lite av reklamasjoner». Antall ansatte i 1951 var 15.

Hoppskiene til venstre og til høyre er fra rundt 1950 eller litt tidligere. Fotoet til venstre er tatt av Hans Strand. Bildet til høyre er fra Skimuseet i Holmenkollen med ukjent fotograf.

Bildet av en del av de ansatte er sannsynligvis tatt i 1947. Fra nederst i trapp og oppover: Ola Juveli, Sigurd Aasen, Jon Berget, Fiskum (sittende), Rudin, Kjell Såtvedt, Per Fosso (sittende, han var på besøk), Rolf Fjellidalen, Håkon Klippenberg, Ludvig Pedersen, ukjent gutt på besøk, men som kan være Harald Ulland, Øivind Hillestad og Arne Ulland. De to personene nederst til høyre er ikke identifisert, men den som er bøyd kan være Olaf Olafsen. Ukjent fotograf

*Ola Juveli pusser ski. Bildet er tatt rundt 1950.
Foto: Hans Strand*

*Hulkilen freses ut.
Bildet er tatt rundt 1950.
Foto: Hans Strand.*

*Håndpussing av ski.
Kjell Såtvedt (t.v.)
og Osvald Hansen.
Bildet er tatt rundt
1950. Foto: Hans
Strand.*

Skifabrikkens to tidligere storhoppere på lageret for de ferdige skiene. Arne Ulland fremst og Birger Ruud bakerst. Bildet er tatt rundt 1950. Foto: Hans Strand.

På årsmøte den 25.03.1952 ble Birger Ruud avløst som styreformann og Sigurd Hoff ble påny valgt.

1952 var et forandringens år hva gjaldt dekor. Da ble det tatt i bruk ferdigtrykkede "skyveetiketter". I første omgang merkene «Super» og «Prima» i tillegg til fabrikkens tuppmerke. Ellers ble sprøytelakkeringsutstyr anskaffet.

Produksjonen for 1952 var hovedsakelig ski, som kom opp i 5 570 par. Den fordelte seg på 4 868 par voksne ski og 702 par barneski, til sammen 6 039 par til en samlet verdi på kr 434 875,-. Eksporten var beskjeden; 381 par, vesentlig til USA. Resultatet av driften ble kr 2 074,52 og reflekterer tapet på skifabrikkens del av lånegarantien overfor Birger Ruud Sport A/S.

Den 9. november 1953 ble det avholdt ekstraordinær generalforsamling, da Birger Ruud hadde sagt opp sin stilling og ønsket å tre ut av firmaet. Han hadde fått et jobbtillbud «han ikke kunne si nei til». Andelslaget Kongsberg Skifabrikk, Birger Ruud & Co. måtte deretter, grunnet sin organisasjonsform, gå i likvidasjon og selskapet ble den 31.05.1954 videreført av

Kongsberg Skifabrikk, Sigurd Hoff & Co., som overtok alle aktiva og passiva fra det tidligere andelslaget.

Omsetningen i 1953 ble kr 425 367,77, som ga et overskudd på kr 20 804,23. I årsberetningen kan vi lese bl.a.: «Vi må si at året 1953 har vært økonomisk godt, men hadde vi ikke hatt levering til det militære i førstningen av året, hadde det nok vært vanskelig å holde alle i arbeid året ut, da det viser seg at det blir produsert flere ski enn det er salg for». Uttalelsen viser litt av utfordringene for en sesongbedrift som skal leve av vinteren. Salget vil variere fra år til år, avhengig både av når snøen kommer, vinterens snømengde og når den smelter. Salget og salgsmønstrene svinger, men produksjonen skal helst være stabil og jevn for å sikre de ansatte fast arbeid og for at kostnadskalkylene skal holde. Og det kreves penger til å finansiere lageroppbygningen som skjer på våren, sommeren og den tidlige høsten. Enhver som har vært i nær befatning med en sesongbedrift kan bli både vær - og humørsyk!

Innmeldelse i Norsk arbeidsgiverforening (NAF) var oppe til behandling i styret den 20.11.1945, men beslutningen ble utsatt. Saken var oppe flere ganger, og innmeldelse ble besluttet først på styremøte 14.09.1953, da «vi går ut fra at de største skifabrikkene blir med».

Holmenkollen i miniatyr

Mange unge gutter fikk på 1950-tallet tilfredsstilt sin hoppinteresse gjennom hopp i en miniatyrgave av Holmenkollen, med en liten plastutgave av selve hopperen.

Bildet viser en velbrukt miniatyrgave, hvor dekoren ikke lenger er helt synlig. Hoppbakkene var påtrykket de karakteristiske vinduene til restauranten og det opprinnelige skimuseet, som begge lå under selve hoppet. Det var derfor ingen tvil om at miniatyrgaven symboliserte Norges berømte hoppbakke slik den så ut i forbindelse med vinterolympiaden i 1952.

Per Pedersen, tidligere ansatt og som eier modellen, mener at hoppbakkene ikke var noe offisielt produkt i regi av Kongsberg Skifabrikk, men et prosjekt noen av de ansatte sto produksjonsansvarlig for på fritiden. Hvem som produserte hopperne er ikke kjent.

Hvor mange hoppbakker som ble solgt og hvor lenge produksjonen foregikk, er dessverre ikke kjent i dag, men Pedersen mener at inntektene

gikk i sin helhet til nevnte ansatte, som også finansierte festlige sammenkomster!

Forfatteren hadde også i guttedagene en hoppbakke. Hoppbakken er nå funnet igjen i kjelleren!

Kongsberg Skifabrikk Sigurd Hoff & Co, 31.05.1954 – april 1972

Med unntak av Birger Ruud og ny andelseier Tore Solheim, var andelseierne de samme. Asle Lindås¹⁸ hadde tidlig i 1953 meddelt at han ønsket å tre ut av andelslaget, og både hans og Ruuds andeler ble kjøpt av de øvrige andelseierne. Eierforholdene var nå som følger:

Sigurd Hoff, 10 andeler á kr 500	kr 5 000,-
Ola K. Hov, 7 «	« 3 500,-
Torleiv Hov, 7 «	« 3 500,-
Olaf Olafsen, 5 «	« 2 500,-
Eivind Juveli, 3 «	« 1 500,-
Jon Berget, 2 «	« 1 000,-
Torstein Solheim, 1 «	« 1 000,-
Tore Solheim, 1 «	« 1 000,-

Hva andelene ble solgt for er ikke dokumentert, men den bokførte egenkapitalen per 31.12.1953 bak de 36 andelene var kr 122 829,62, som utgjør kr 3 411,94 per andel.

Slik ble det nye andelslagets brevkark.

Produksjonen i 1954 kom opp i ca. 5 000 par ski og det ble solgt 4 890 par ski. Omsetningen i 1954 ble kr 322 509,45 og overskuddet kr 9 433,26.

Oppnøringsved

Skifabrikken lot ikke mye av råmaterialene gå til spille. Avkapp fra ulike lamineringsprosesser ga god oppnøringsved og ved til kaminen. Veden var knusktørr og inneholdt også mye hardved (bøk, bjerk, ask og hickory). Ved båndsaen var det alltid en sekk som automatisk ble fylt med avkapp etter hvert som lamineringsblokkene, mellomsmålene eller andre materialer ble lengdejustert. Marie Norskerud, eller frøken Norskerud som hun alltid ble kalt, hadde lange lister med navn på folk som ønsket å kjøpe tilkjørt sekkeved. Rimelig var den også. Det er ikke få kjellere i Kongsberg som ansatte, inkl. forfatteren, har avlagt besøk med sekker på ryggen.

¹⁸ Mange skoleelever i Kongsberg vil huske Asle Lindås som mangeårig vaktmester på Fredheim folkeskole.

Bildet viser noen av de ansatte, sannsynlig fra midten av 1950-tallet. Fra venstre: Marie Norskerud, Jon Berget, Eivind Juvelid, Ola Juveli, Sigurd Hoff, Ludvig Pedersen, Kjell Såtvedt, John Ødegård, Olaf Olafsen og Osvald Hansen.

Det hadde tydeligvis vært en del problemer med lamineringen av ski i 1955, da andelseier og skilakkerer Jon Berget ifølge årsberetningen «fremhevet betydningen av at alle ski blir limt feilfritt. Han mente «at Sigurd Hoff burde ta mer tid til kontroll av produksjonen». Vedtaket ble at Hoff skulle avlastes noe fra andre gjøremål, slik at han kunne «ofre mer tid på tilsyn». Hoff på sin side håpet at mye ville rette seg når fabrikkens nye skipressen som var bestilt.

Pressene til liming av ski og «mellomsålene» (det midterste laget) var blant de få spesialiserte maskiner/utstyr som var å finne i en skifabrikk frem til på 1970-tallet. Av annet spesialisert utstyr var maskinene til å lage rennene i undersålen og til å sette på aluminiumsbeslaget bak. Det var mye håndarbeid for å lage en ski, spesielt i de mange finish-operasjonene etter at selve skien var limt.

Nok en kjent skihopper fra Kongsberg, Arne Ulland ble ansatt allerede i 1940 eller 1941 (han er med på bildet av de ansatte i 1941). Han skulle forbli en svært lojal, serviceminded og dyktig lagersjef til han gikk bort i 1978, hele 37 (eller 38 år) senere. Han var en meget populær lagersjef hos kundene, som han i hovedsak betjente alene i selve vintersesongen, både gjennom ordremottak og pakking av skiene for forsendelse.

Bildet av storhopperen Arne Ulland er tatt i 1955. Som vi også ser på bildet ble skiene den gang merket ved hjelp av skyveetiketter og varmestempel, som ble presset inn i skiens overflate over et fargebånd (på bildet «Kongsberg Ski» med gullfarge). Foto: Hans Strand

To av Arnes brødre, Olav og Halvard, var også kjente skihoppere. Den mest internasjonalt kjente av dem var Olav, som bosatte seg i USA i 1937 for å trene det amerikanske hopplaget. Han ble værende. I 1941 etablerte han sammen med en partner *Osborn & Ulland Sport, Inc.* med hovedsete i Seattle i staten Washington. De hadde hele syv detaljistforretninger i Seattle-området og en i Portland, Oregon. De hadde i tillegg en grossist/importvirksomhet, *O. U. Sport, Inc.*, som i mange år var en betydelig importør av Kongsberg ski til det amerikanske markedet, sannsynligvis fra tidlig på 1950-tallet til 1976/77. Det kan også nevnes at Olav var den første i verden til å hoppe over 100 meter, men hoppet ble ikke godkjent som verdensrekord da han falt. Olav ble imidlertid den første i verden til å hoppe over 75 meter i bar overkropp! I 1954 startet han Seattlebaserte «The Kongsberger Ski Club». Den eksisterer fremdeles. Osborn & Ullands siste detaljforretning ble nedlagt i 1995.

Det meldes om at vinteren 1955/56 var en god snøvinter og at det ble bra salg. Omsetningen kom i 1955 opp i kr 485 355,43 og resultatet ble et overskudd på kr 33 202,18. Imidlertid var det vanskelig å skaffe nok hickory, som grunnet valutaforhold fremdeles var underlagt importkvoter. Hickory måtte erstattes med bl.a. ask og det resulterte i at det i det året ble registrert et salg på 588 «billigski» av et totalt salg det året på 8 033 par. I årsberetningen kan vi ellers lese at «Etterspørselen etter våre hoppski har vært bra, og det ser ut som vi blir regnet for den ledende på hoppski nå, så det går nok an å selge en god del mere etter hvert, men hickorymangelen begrenser produksjonen».

Årsberetningen for 1956 melder følgelig om et godt år, men en viss frykt for 1957, da det har vært lite snø på ettervinteren. Salget i 1956 kom opp i hele kr 527 582,65, som ga et overskudd på kr 39 944,39. I dette året ble også en billigere løypeski med noe mindre hickory introdusert. Den skulle dukke opp igjen fra 1961 under merket «Ble», inspirert av fjellområdet nord for Kongsberg.

Det var tydeligvis også vanskeligheter med å skaffe hickory i begynnelsen av 1957. I årsmøteprotokollen datert 24. februar, 1956 kan vi lese følgende: «På grunn av den begrensede tilgangen (import) på hickory, ble man enige om å undersøke med Olav Ulland om han kunne sende oss hickory i bytte med ski».

Frykten for omsetningssvikt i 1957 var begrunnet. Omsetningen falt til kr 401 810,48. Det meldes imidlertid om et godt salg av store hopp ski, hele 1 200 par mot 700 par året før. En del av hopp skiene hadde nå fått plastsålen Kofix og det hjalp på salget. Igjen overskudd, men noe dårligere enn året før, kr 6 881,48.

Materialsituasjonen skulle endre seg etter 1957. Da var det «overflod» av hickory å få kjøpt, men prisene hadde steget.

Plastbelegget Kofix gjør sitt inntog i 1958

Med Kofix gjorde syntetiske materialer for alvor sitt inntog i skiindustrien. Tidligere hadde sålen på slalåmski hatt ulike belegg som var påført i flytende form, også på Kongsberg skiene, men polyetylenbelegget Kofix fra den østerrikske produsenten Kofler var noe helt annet. Både hoppere og alpinister var avhengig av god gli. En såle av hickory måtte selvfølgelig prepareres grundig, avhengig av skiføret. Med Kofix var det noe annerledes. Det hadde generelt bedre glienskaper på de fleste snøforholdene, men måtte også prepareres noe. Kofix og de øvrige plastbeleggene som kom, var alle basert på plastråstoffet polyetylen. Kongsberg skulle benytte Kofix på alle sine hopp skivarianter og på slalåmskiene i mange år, men på slutten av 1960-tallet skiftet Kongsberg til en norsk leverandør, bedriften Platon AS i nabobyen Notodden. Platon produserte ulike plastprodukter basert på polyetylen, polypropylen og ABS. Senere skulle også Kongsberg begynne å bruke en Platon-såle basert på polypropylen til sine tur-langrenn glassfiberski. Datidens smurning festet seg bedre på polypropylen enn på polyetylen. Gliden kunne imidlertid være noe bedre på fuktig snø med sistnevnte belegg.

Pil og bue

Kongsberg Skifabrikk ble på 1950-tallet også leverandør av buer til en hel del av de unge Kongsberg-gutta. Grunnet sin spenst og styrke, var hickory også svært egnet som buene i leken med pil og bue. Hvor mange buer som ble skåret til vet ingen, men det var mange. I følge lokalhistoriker Vidar Skaar Borgersen var prisen kr 2,- per bue. Prisen var nok mer hyggelig enn lønnsom, selv den gangen.

Hoppskiene med Kofix-belegg var i de tidligste årene utstyrt med plast sidekanter i oversålen. Skien til venstre antas å være fra rundt 1960, mens den til høyre antas å være fra 1965/1966. Som det står i teksten til høyre, hoppskiene fra Kongsberg var i mange år landets mest solgte.

1958 ble igjen et godt år med lave skilagre ved årsslutt. Hoppkisalget ble halvert i forhold til året før, men det gikk mye av de dyre hoppskiene med Kofix-belegg. Omsetningen økte til kr 509 023,94 og overskuddet til kr 23 315,47.

Det meldes i styreprotokollen at 1959 ble et godt år og at hoppkisalget fordoblet seg i forhold til året før. Ca. halvparten var ski med Kofix-belegg. Halvparten utgjorde 323 par. I tillegg ble det solgt 34 slalåmski med Kofix. Det ble totalt produsert 8 181 par ski og solgt 7 338 par. Salget nådde kr 536 595,35.

Selv om hoppski med Kofix-belegg tok mer og mer over, ble det fremdeles laget og solgt hoppski i laminert hickory til innpå 1960-tallet. Mange av disse ble eksport til Russland. Hvis tilskuerne far og sønn Hoff observerte korrekt, vant en russer (Nikolaj Kamenskij) hopprennet i Holmenkollen i 1958, nettopp på hickoryskiene fra Kongsberg!

Kongsberg Skifabrikk hadde også i mange år et stort salg av guttehoppski under navnet «Hannibal ski», oppkalt etter en ikke helt ukjent hoppbakke for hoppinteresserte. Til denne skien ble det brukt mindre hickory, slik at den kunne prises langt gunstigere enn de andre

hoppskiene. Hannibalskiene fikk etter hvert et sort, lakkbasert belegg på undersålen som het «Glassofix». En del av guttehoppskiene ble også etter hvert produsert med Kofix-såle.

I 1960 ble det produsert 7 811 par og solgt 7 040 par. Det konstateres i årsberetningen at «det ser ut til at en løypeski må ha slitekant». Og slitekanten var Lignostone, en kjemisk behandlet og hardpresset bøk. Lignostone skulle bli dominerende slitekanter på undersålene til løype og tur-langrennski inntil de ble avløst av glassfiberski, både med og uten stål – eller aluminiumskanter.

Som en konsekvens av et sviktende salg av Kongsberg løypeski, ble det, som tidligere nevnt, introdusert en billigere variant under merket «Ble», senere omdøpt til «Blefjell», da den danske importøren gjorde oppmerksom på at Ble var det danske navnet for bleie! Omsetningen ble kr 501 843,32 og overskuddet kr 20 729,25.

I 1961 ble det foretatt en bygningsmessig utvidelse av fabrikkens bredde i lengderetningen. Utvidelsen ga større kontor, større flissilo, rom for et nytt avsugningsanlegg for å fange opp flis og trestøv, noe bedre lagerplass, dusjer for de ansatte og ett ekstra arbeidsrom. Ellers melder årsberetningen om noe lavere salg og produksjon, men salget av hoppski var meget bra, likeså av slalåmski. Salget nådde kr 520 285,46 fra 6 350 par ski, noe som ga et overskudd på kr 24 245,01.

I 1962 meldes det at salget var større enn produksjonen og at bedriften ikke klarte å levere alle ordrene. Det ble derfor lagt opp til en produksjonsøkning og håpet var å komme opp i 10 000 par i 1962. Og det gjorde fabrikkene. Salget nådde hele kr 835 348,99 (+ 60 % fra året før!). I antall par ski utgjorde dette 10 445. Overskuddet fordoblet seg til kr 53 795,55.

Ekspansjon og endringer kommer

Årsskiftet 1962/63 representerte en endring. Det ble mere snakk om maskiner som fabrikkene med fordel kunne benytte og det syntes å bli en mer bevisst holdning til ekspansjon, som nevnt ovenfor. Og da trengs også mer areal. På styremøte den 09.08.1963 heter det at «Da vi har for mange bestillinger, må vi prøve å få folk til et skift til i 1. etasje (til og med liming i skipresse). Det er enighet om å prøve å skaffe folk så vi kan begynne med dette så snart som mulig.» Det ble senere i måneden ansatt to nye faste + tre for skiftarbeid og to skift startet den 28.08.

Penger til ekspansjonen måtte delvis lånes gjennom opptak av et kortsiktig lån på kr 150 000.

Den økende etterspørselen brakte også opp spørsmålet om bygningsmessig utvidelse og på styremøte den 05.11.1963 vedtok styret å sette i gang planarbeidet for et tilbygg.

1963 ble et godt år. Produksjonen viste en kraftig økning med ca. 5 000 par ski til ca. 14 500 par ski. Salget kom opp i kr 1 098 619,84, og overskuddet ble rekordstort, kr 114 670,46.

Skiftarbeidet, som hadde startet i august 1963, fortsatte inn i 1964, så byggeplanene var meget aktuelle slik at «vi skal komme bort fra skiftarbeidet». Det ble i forbindelse

produksjonsøkningen også pekt på nødvendigheten av å anskaffe en skipresse til. Antall ansatte i produksjonen var ved årsskiftet 1963 kommet opp i 28.

Slalåmskiene

Kongsberg Skifabrikk var sannsynligvis den av de norske skifabrikkene som produserte slalåmski lengst. Å produsere slalåmski var dyrere enn å produsere turski. På 1950-tallet fikk skiene påsmurt et syntetisk belegg på undersålen («Glazite»). Det var sterkt og ga god gli, men skapte en del etterarbeid i form av sliping og pussing. Det ble avløst av polyetylenbelegget Kofix, da det kom på slutten av 1950-tallet. Men det mest kostbare var sannsynligvis stålkantene, som den gang måtte skrues på for hånd i lengder av 15 – 20 cm.

Bildet er tatt rundt 1950. Foto: Hans Strand

En av grunnene til at Kongsberg Skifabrikk holdt på såpass lenge, kan muligens skyldes Kongsbergs egen store alpinist, Oddvar Rønnestad. Forfatteren husker at han var noe involvert, ikke minst hans østerrikske konkurranseski fra Kneissl. De ble behørig målt og kopiert. Konkurranseski er en del stivere enn de som vi «koffertkjørere» bruker, slik også Kongsberg skiene ble. De ble noe brukt i konkurranser, men for forfatteren og kamerater var de naturlig nok utfordrende å svinge.

I 1962 var det siste året det ble solgt slalåmski i noen mengder (241, et fall fra nær det dobbelte fra året før). Etter 1962 og frem til og med 1969 var salget svært beskjedent og det meste lagersalg fra tidligere års produksjon. Slalåmskiproduksjonen stoppet helt i 1967.

Det meste av salget til detaljister ble avvirket i løpet av 1963, da fabrikkens gjorde avtaler med to nye grossister. En av disse var Intersportkjeden (den gangen Norsport), som var en nyskaping ved at detaljistene gikk sammen om grossistfunksjonen (frivillig fagkjede); en forbindelse som fabrikkens tidligere grossister ikke så på med særlig blide øyne på. Denne markedsføringsendringen representerte følgelig en betydelig risiko for Kongsberg Skifabrikk.

Samarbeidet med Intersport-kjeden skulle utvikle seg meget nært og godt i årene som fulgte og forbindelsen var svært god frem til 1975/76. Intersportkjedens ledelse glemte aldri at skifabrikkledelsen hadde sagt ja til samarbeidet, vel vitende om risikoen. Det var en gjensidig tillit og respekt som var god å ha når leveringsvanskeligheter oppsto noen ganger grunnet tidlig snøfall.

Det brenner

I begynnelsen av mars 1964 ble det gitt byggetillatelse for et tilbygg i to etasjer pluss kjeller. Fredag 13. mars, ca. kl. 13.00 ble imidlertid bedriften hjemsøkt av en større brann. Brannen oppsto i reparasjonsavdelingen hvor det både var brannfarlige væsker og plast. En av de ansatte kom raskt tilstede, men klarte ikke å stoppe ilden ved hjelp av brannslukningsapparatet. Brannvesenet ble raskt tilkalt, men det brant godt i trestøv og tørre materialer. Det kommunale brannvesenet fikk for øvrig hjelp av Kongsberg Våpenfabrikks brannvesen. Hele taket av tre, loftet og inventar og utstyr i 2. etasje ble flammens rov. I tillegg til nybygg, måtte også den opprinnelige fabrikkbygningen få nytt tak. Disse arbeidene ble utført meget raskt og produksjonen ble gjenopptatt i 1. etasje den 15. mai, mens produksjonen kom i gang igjen i 2. etasje ca. 1 måned senere.

«Jeg har aldri sett flammer spre seg så raskt»

Egil Håvaldsrud, sønn av skifabrikkens mangeårige revisor og barndomsvenn av forfatteren, og Amund Ryen fra Efteløt var tilfeldigvis tilstede i reparasjonsrommet i fabrikkens 2. etasje da brannen startet. Ryen var skihopper og hadde et par hoppski til reparasjon. Egil var Amunds klassekamerat og var med på det som skulle bli et spesielt besøk. Plutselig var det et eller annet som ble antent og han sier at han aldri har sett flammer spre seg så raskt bortover en støvet murvegg. De måtte umiddelbart rømme rommet.

Både Ryen og Håvaldsrud hjalp til med redde ut ferdige ski og halvfabrikata, men ilden hadde fått godt tak og spredte seg raskt ut fra reparasjonsrommet, slik at også produksjonsalen i 2. etasje måtte rømmes. Han sier at det var en uhyggelig opplevelse.

Frykten for å miste kunder pga. brannavbruddet var stor og det ble arbeidet meget hardt for å kunne møte leveringsterminene. Rundt 5 000 par ski gikk med i brannen, hvorav en eksportordre på 1500 par militærski, som nærmest lå klar til forsendelse da brannen oppsto. Dessverre måtte noen ansatte sies opp på grunn av brannen og den etterfølgende produksjonsstansen.

For å dekke opp for ordrer som det hastet med, både eksportsalget og militærskiene, ble noe produksjon satt bort til Askjems skifabrikk. Allerede den 21. mars sendte disponent Ole Askjem brev til grossistfirmaet A/S Kolbjørn Knutsen, som var en relativt stor og årviss kunde av Kongsberg Skifabrikk, hvor vi bl.a. kan lese følgende: «Iflg. tlf. samtale med hr. Knutsen jr. vil vi herved bekrefte at vi påtager oss å levere tils. 800 par ski, sammen med de som er igjen etter brannen på Kongsberg, 165 par, og etter prøver vi har fått fra hr. Hoff».

Askjems gjorde også militærskiene ferdige. Mye salget til Kolbjørn Knutsen skjedde for øvrig under deres eget merkenavn «Gresshoppa».

I slutten av mai ble det igangsatt skiftarbeid for å ta igjen det tapte. Til tross for at det bare ble produsert i 9 måneder i 1964, kom produksjonen opp i 16 379 par og antall skipar solgt ble omtrent den samme som produksjonen.

Tilbygget i to etasjer med kjeller, hver på 150 kvm, ble dessuten såpass ferdig senhøstes samme året slik at det kunne tas i bruk. Det var muligjort gjennom stor innsats fra de ansatte. Bygget ble for en stor del bygget av egne ansatte (Kåre Moen som murer). Bedriften hadde både brann - og avbruddsforsikring, så det hjalp på resultatet. Omsetningen ble kr 1 267 837,48, hvorav kr 289 679 utgjorde brannerstatningen. I tillegg mottok bedriften kr 65 000,- i avbruddsforsikring. Overskuddet i 1964 ble kr 156 804,89.

Ilden fikk et voldsomt tak inne i fabrikk og det ble store skader på bygningen før brannfolkene ble herre over ilden.

Millionskade ved brannen på Kongsberg Skifabrikk

Fabrikkbygningens 2. etasje ble totalskadet – 5000 par ferdige ski, en mengde halvfabrikata og materialer ødelagt ved eksplosjonsartet brann

Faksimile fra Laagendalspostens dekning dagen etter brannen

Branner i skifabrikker i Norge var ikke et ukjent fenomen. Både sagflis og tre er lett antennelig og alle var ikke like forsiktige. Kongsberg Skifabrikk hadde tidligere hatt en mindre brann. I 1957 brant det ved flissoloen, men ilden ble raskt slukket. Det resulterte i en mindre reparasjon, som allikevel måtte tas og førte til at det ble installert et automatisk matingsanlegg fra siloen til fyringsanlegget. Et branntilløp skjedde også på 1970-tallet, men det klarte en av de ansatte (Per Pedersen) å stoppe ved hjelp av et pulverapparat.

Arbeidsforholdene

De ansatte var organisert i Kongsberg Treindustriarbeiderforbund, som var en avdeling av Norsk Treindustriarbeiderforbund.

Den som sannsynligvis hadde lengst tid som tillitsvalgt var Ola Juveli. Han var også aktiv i de første årene. I de første 10 – 12 årene var også Håkon Klippenberg, Ludvig Pedersen og Osvald Hansen tillitsvalgte. I de siste årene var det Arne Skullestad, Per Pedersen og Svein Medalen. Det var i lange perioder en tillitsvalgt i 1. etasje og en i 2. etasje.

Som en av de første bedriftene i Kongsberg, ble lørdagsfri som innarbeiding innført, sannsynligvis på slutten på 1950-tallet, da arbeidstiden per uke ble nedsatt fra 48 til 45 timer. For å innarbeide timene på lørdag, begynte arbeidsdagen mandag - fredag kl. 06.45, med ubetalt frokost fra 09.45 til 10.00 og ubetalt lunsj fra kl. 13.00 -13.30. Dagen ble avsluttet kl. 16.30. Det var også to faste, «røykepauser». Forfatteren mener at disse skulle være på maks. ti minutter og var kl. 08.30 og den andre ved 15-tiden.

De aller fleste arbeidet på akkord. I avdelingen i 1. etasje, som transformerte råmaterialene til limte ski, hadde de ansatte det meste av tiden gruppeakkord (fellesakkord). De ansatte fikk med andre ord sin lønn basert på en samlet akkordpris per limte par ski, som varierte med skiens konstruksjon. Det var en avdeling som på mange måter styrte seg selv, hadde høy produktivitet og som ga de ansatte en god timelønn. Mye av arbeidet foregikk med maskinelt utstyr.

Ferdiggjøringsavdelingene lå i 2. etasje, og her var det mye håndarbeid og følgelig mye individuell stykkakkord. For å få god flyt i arbeidet trengte avdelingen mer oppfølging enn den i 1. etasje, og det kunne lett oppstå flaskehals. Også her kunne den enkeltes timefortjeneste være god.

Tillitsvalgte Per Pedersen, som arbeidet på skifabrikken fra 1966 – 1978, sier at han likte seg svært godt der. Det var lite gjennomtrekk av ansatte og denne stabiliteten mener han understreker at de fleste syntes det var en trivelig arbeidsplass. Han sier at «vi var alle like, eiere og ansatte, og selv sjefen var den som spadde sagflis ut av flissiloen når den gikk full». På spørsmål om timefortjenesten, mener han at han den jevnt over ikke var noe dårligere enn tilsvarende nivå i Våpenfabrikken, som vel hadde de høyeste timesatsene i Kongsberg.

Per Pedersen er for øvrig sønn av Ludvig Pedersen, som skulle få en «fartstid» på hele 38 år, de siste årene som verksmester. Ludvigs andre sønn, Dagfinn, var også ansatt en tid.

I appendiks 1 er navnene på de aller fleste av de ansatte som har vært ansatt på Kongsberg Skifabrikk.

Skifabrikken feirer 25 år

25 års jubileum ble avholdt med middag for andelseiere og ansatte, de aller fleste med ektefeller. Sted og tid var Hotell Bondeheimen lørdag 19.12.1964. Det ble dessuten delt ut et gratiale til de ansatte fra kr 100,- til kr 400,-, avhengig av hvor lenge den enkelte hadde vært ansatt. Året hadde vært godt, til tross for brannen, som nok allikevel hadde gitt søvnløse netter for flere.

Fra venstre, ytre «U»: Sverre Næss, Viel Næss, Hellik Juvelid, fru Saatvedt, Kjell Saatvedt, Kåre Moen, Simensen?, Asbjørn Halvorsen, Marie Norskerud, Eivind Juvelid, Helga Hov, Torleiv Hov, Sigrid Hoff, Sigurd Hoff, Torstein Solheim, fru Solheim, Ola K. Hov, ukjent, Marit Sørby, Arne Skullestad?, fru Thorberg, Rolf Thorberg, Astrid Pedersen, Ludvig Pedersen, Jøran Ødegård og John Ødegård.

Fra venstre, indre «U». Osvald Hansen, Hjørdis Hansen, Sigurd Aasen, Mari Aasen, Ola Juveli m/frue, Arne Ulland, Marena Ulland, Lars Morka m/frue og Henry Hardangen m/frue.

Antall ansatte ved utgangen av 1965 var 24. Produksjonens størrelse er ikke oppgitt, men året var bra: En omsetning på kr 1 061 324,13 ga et overskudd på kr 71 962,99. Salgsstatistikk for 1965 er ikke ført, men produksjon var nær ved å fordoble seg fra året før. Større areal, flere maskiner og en god distribusjonsavtale med Intersport gjorde at Kongsberg Skifabrikk i størrelse ble en av landets ledende skifabrikker. Det skrives i årsberetningen at «Utsiktene for skikontrakter for kommende sesong ser bra ut». Av årsberetningen går det også frem at det er foretatt mange nyinvesteringer både i maskinelt utstyr, endring av produksjons-layout og bygningsmessige forbedringer, inkl. garderobe- og spiserommene for de ansatte.

Produktutviklingen

Bedriften arbeidet så å si løpende med å tilpasse de ulike skimodellene til markedets krav, det være seg med hensyn til skityper, materialvalg, både tre og behandling av undersåler og slitekanter. Skienes dekor var i mange år enten trehvite basert på ulike tresorter i oversålen eller brunbeisede. Det var først rundt 1969 at ulike farger ble introdusert. Et unntak var slalom- og hopp skiene, som tidligere fikk farger.

Bedriften begynte relativt tidlig å arbeide med å utvikle glassfiberski. Gjennom sin hopp ski- og slalåmproduksjon fikk bedriften tidlig erfaring med syntetiske materialer (Kofix sålebelegg og plastkanter). I midten av 1960-årene tok Sigurd Hoff kontakt med kjemiingeniør Finn Johnsen på Notodden, som arbeidet ved Platon AS, bedriften som senere ble leverandør av polyetylenbeleggene som erstattet Kofix. Johnsen ble engasjert som produktutvikler og arbeidet med å utvikle glassfiberski startet, et arbeid som foregikk på kvelder og i helger. Inspirasjonen var sannsynligvis Epokeskien, som vi kommer tilbake til senere. Ideen var å støpe ski med glassfiberarmering rundt en trekjerne, i en såkalt «wet wrap» - konstruksjon. På overflaten og kantene ble det ved hjelp av en vakuumprosess limt på en heldekkende kappe av ABS-plast, noe som ga en flott «finish». Undersålen på prøveskiene var av ABS-plast. Den var også produsert av AS Platon.

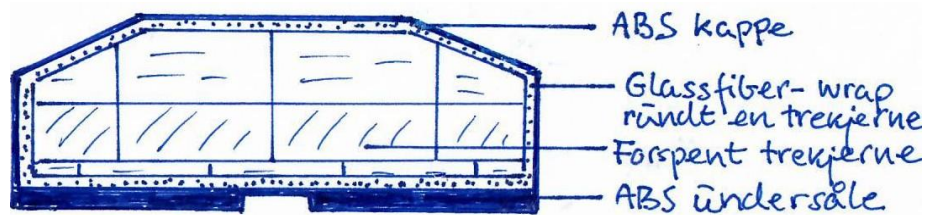
Noen få prøvepar ble produsert rundt 1967-68 og de ble støpt i former laget av epoxy (Araldit). Som en kuriositet kan nevnes at skiene var støpt med hulkil, noe som i seg selv var en utfordring. Men en slik konstruksjon reduserte også vekten på skiene.

Prøvene ble, som nevnt, støpt i en form av epoxy. Malen for formen var en treski nøyaktig utformet slik den støpte skien skulle bli. Bruken av former støpt i epoxy synes å ha vært noen år forut for sin tid. Johnsen og Hoff ga opp dette prosjektet, da det epoxymaterialet de kunne få tak i den gangen ikke var sterkt eller varig nok. Forfatteren så tilsvarende former hos Head Ski Company i Boulder, Colorado noen få år senere, men de var laget i stål. Ca. 7-8 år senere skulle imidlertid epoxyformer bli tatt i bruk på Kongsberg.

Bildet viser sannsynligvis det eneste eksisterende skiparet av prøvene som ble produsert i 1967/68. Skiparet ble testet i bruk mange ganger opp og ned til Knutehytta av Olaf Mikkelsen, en god venn av Sigurd Hoff.

Forfatteren har gitt skiparet i gave til skimuseet på Bergverksmuseet.

Skissen nedenfor viser prøveskiens oppbygning ved bindingsfestet. Trekjernen var i hovedsak laminert bjerk og gran. Skissen er tegnet ut fra forfatterens hukommelse.

Bedriften gikk derfor over til å arbeide med glassfiberski i en såkalt "sandwich"-konstruksjon, m.a.o. med glassfiberlaminater over og under en forspent laminert kjerne av tre (se også avsnittet om skienes konstruksjon). Det var en prosess som var relativt lik den tradisjonelle lamineringen av ski. Den bød imidlertid på en del utfordringer når det gjaldt å finne holdbare materialer til sidekantene uten at skien ble for tung. Det måtte imidlertid investeres både i nye vannavkjølte skipresser og annet maskinelt utstyr tilpasset produksjon med glassfiber.

Skifabrikken på Kongsberg skulle bli den første skifabrikken i Norge som utelukkende produserte glassfiberski. Det skjedde i 1. halvår 1975.

I 1966 ble det foretatt ytterligere bygningsutvidelser i form av et 30 meter langt lagerbygg for materialer. Samme år ble det solgt 24 534 par, inkludert bl.a. 2 985 par militærski, 1 254 nye trehvite tur-langrennski, 199 vokse hoppiski og 824 Hannibal guttehoppski.

Omsetningstallet var kr 1 743 477,62 (+ 64 % fra 1965!) og overskuddet kr 133 316,05.

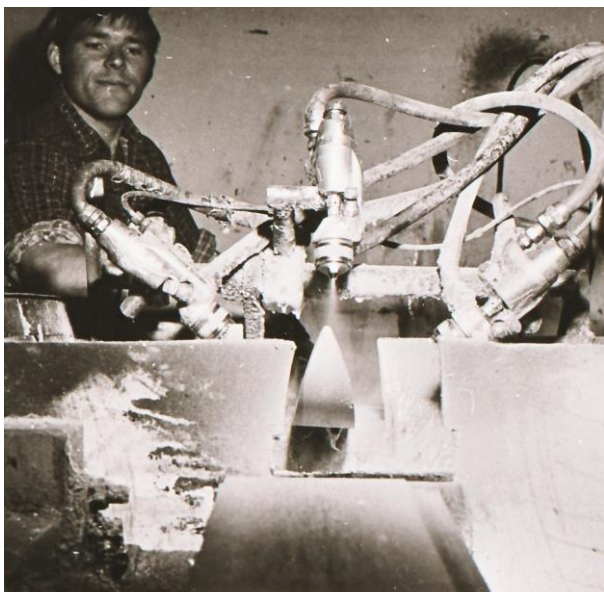
I 1967 ble det igangsatt en mindre utbygging (tilbygg til fabrikkbygningen), noe som ga en liten utvidelse av skilageret. I tillegg ble det satt i gang en om- og innbygging av lagerskur for bl.a. å få plass til nye materialtørker og et mindre mekanisk verksted. Dette arbeidet ble også utført av en egen ansatt (tømmermann Einar Sæthra ble ansatt).

Det var bra med snø i 1967 og omsetningen var bra, ca. 23 679 par til en salgsverdi på kr 1 725 313,06, som ga et overskudd på kr 119 541,80. Antall ansatte var rundt 23. Året 1967 markerte også, som tidligere nevnt, slutten på produksjon av slalåmski i Norge. Så vidt vites var Kongsberg Skifabrikk den siste fabrikk som produserte norske slalåmski.

I 1968 økte salget til 25 248 par, hvorav tur-langrennskiene utgjorde nesten halvparten.

Omsetningen ble kr 1 946 583,94 og overskuddet kr 179 844,07. Investeringer i en del nytt maskinelt utstyr ble gjennomført, i tillegg til arbeidene med å bygge inn lagerskurene.

Antall ansatte økte til 25 i 1968. Samme året ble for øvrig forfatterens bror og forfatteren andelshavere ved at Sigurd Hoff overførte 2 andeler til hver av sine sønner. I 1969 ble det solgt 25 188 par ski. Salgsverdien var kr 1 989 529,50 og overskuddet kr 177 093,66.

Harald Ulland med lakkeringsautomaten som var i bruk til den den ble skiftet ut med en såkalt «lakkteppemaskin». Teppemaskinen reduserte svinnet av lakk betydelig, men var ikke like produktiv. Bildet er tatt rundt 1972.

Ovenfor er avbildet Haralds onkel, Arne Ulland. Han var, som tidligere nevnt, en svært dyktig lagersjef og kundekontakt i alle år. Bildet også tatt rundt 1972.

Mer bevisst eksportsatsing

Kongsberg Skifabrikk hadde i de aller fleste årene etter starten eksportsalg. Men, som vi har sett, det var relativt beskjedent. En grunn til at Kongsberg Skifabrikk kunne opprettholde en viss eksport, skyldtes sannsynligvis hoppskiproduksjonen. Eksporten fra norske skifabrikker var i sum relativt beskjeden og mye forsvant for de norske skifabrikker etterhvert som de østerrikske fabrikkene ble dominerende i produksjonen av alpinski.

Det ble imidlertid i slutten av 1960-årene en økende interesse for «nordisk» skiløping utenfor Norden. Forfatteren kom fra USA etter endt studium sommeren 1969 og ble samme høst ansatt¹⁹ på fabrikkens med markedsføring som hovedansvar, med avbrekk av militærtjeneste fra juli 1970 til og med juni 1971. Som det fremgår av omtalen av Nordic Ski Promotion var forfatteren under militærtjenesten også noe aktiv med en markedsføringsutredning for å vurdere hvordan eksport av norske vintersportsprodukter kunne økes.

Kongsberg Skifabrikk begynte så å aktivisere og systematisere sitt eksportarbeid. Det startet med deltagelse på den internasjonale sportsmessen i Köln, SPOGA-messen, høsten 1970. Deltagelsen skjedde i regi av Norges Eksportråd sammen med mange andre norske skiutstørsprodusenter. Senere deltok bedriften årlig på den store sportsmessen i München, ISPO, også i regi av Norges eksportråd. ISPO foregikk i februar og var en viktig

---

¹⁹ Forfatteren var også ansatt det meste av sesongen 1965/66, som visergutt, sjåfør, produksjonsarbeider og kontorist.

innsalgsmesse for kommende vintersesong. Og her var alle de betydeligste vintersportsprodusentene med og hit kom mange av de store kundene. Kongsberg Skifabrikk deltok årlig frem til 1975. Fabrikken deltok også et par ganger på den store vintersportsmessen for USA og Canada, som ble holdt i Las Vegas, en deltagelse som skjedde både i samarbeid med Norges Eksportråd og de amerikanske importørene. Det er aldri vanskelig å få både leverandører og kunder til Las Vegas!²⁰

Etter hvert som interessen for den nordiske skiløpertradisjonen økte i Mellom-Europa og i Nord-Amerika, så Norges Eksportråd viktigheten av å samle industrien til felles markedsføringstiltak. Eksportrådet innkalte til et møte om saken høsten 1969, hvor representanter for alle de større skifabrikkene møtte, også denne forfatteren. Det ble enighet om å utrede en felles markedsføringssatsing med Laila Schou Nilsen, eieren av Splitkein-fabrikken, Jan Willoch, eieren av Bonna og undertegnede som utredere. Tidlig i 1970 ble imidlertid både Splitkein og Bonna kjøpt opp av investeringsselskapet Securus AS, som etablerte Norske Skiprodukter AS. Det ble derfor aldri noe utredningsmøte.

Forfatteren bestemte seg derfor for selv å utrede, noe som foregikk med innkjøpt reiseskrivemaskin på kveldene på loftet i Infanterikasernen i Gamlebyen i Fredrikstad, hvor Feltartilleriregiment nr. 1 hadde sin rekruttskole. Utredningen ble levert høsten 1970. Med god hjelp av konsulent Finn Lange i Norges Eksportråd ble Nordic Ski Promotion etablert i august 1972, som markedsføringsressurs for den norske vintersportsindustrien. Nordic Ski Promotion omfavnet de aller fleste norske produsenter av sportstekstiler, støvler, skibindinger, staver og ski. Nordic Ski Promotion hadde i sitt sekretariat hos et reklamebyrå i Oslo, med reklamedirektør Finn Bjelke som daglig leder på deltid det første halvannet året. I 1974 ble han avløst som daglig leder av TV-personligheten Knut Th. Gleditsch, med permisjon fra sportsavdelingen NRK, som på heltid arbeidet for sammenslutningen ett års tid. Forfatteren ble valgt til styrets leder fra starten og ut 1974.

Etter en tids drift ble navnet endret til Norwegian Ski Council. Foreningen drev aktivt med felles, eksportrettede markedsføringstiltak frem til en gang på 1980-tallet.

---

²⁰ På kveldene opplevde noen av oss Elvis Presley, Frank Sinatra, Bill Cosby, Ike and Tina Turner Review, for å nevne de mest kjente. Ved et av besøkene i Las Vegas hadde forfatteren et nattlig møte med verdens tungvektsmester i boksing i perioden 1965 – 1967, Ernie Terrell. Forfatteren gjorde et poeng av å håndhils på ham for å se hvor store hender han hadde. Forfatterens hånd ble borte i Terrells hånd!

Det rapporteres at det i 1970 var noe vekslende salg, og at fabrikken ved årsskiftet 1970/71 hadde «en mengde ski på lager», i motsetning til året før da det nesten ikke var ski på lager. Salget var på 25 188 par, mens produksjonen var 26 242 med 30 ansatte. Allikevel ble året bra, Et salg på kr 2 150 686,75, hvorav eksporten kom opp i kr 276 084,91. Overskuddet ble kr 142 109,30.

På generalforsamlingen i 1970 var det en diskusjon om videre ekspansjon eller om å søke å opprettholde det daværende produksjonsnivået. Skifabrikkene hadde mistet en større grossist grunnet forsinkede leveringer. Det skapte usikkerhet. Det ble også hevdet at en markedsundersøkelse viste at skifabrikken relativt sett hadde mistet noe markedsandel, slik at økt markedsarbeid var nødvendig og at det ville bidra til økt salg. Produksjonsarealet var uansett noe begrenset for rasjonell plassering av det maskinelle utstyret. En plan for videre drift ble etterlyst. Resultatet av styrets drøftinger var at det ble besluttet å ekspandere.

Nyinvesteringer i utstyr fortsatte og byggeplaner ble forberedt. Økt areal var nødvendig om produksjonen skulle økes. Overgang til aksjeselskap ble også diskutert. Det må også nevnes at styret var opptatt av at produktiviteten måtte økes gjennom ytterligere forbedringer av «forskjellige produksjonsmidler», slik at produksjonen kunne øke uten å øke antall ansatte.

Ny logo

Det er ikke spesifikt dokumentert når Kongsberg Skifabrikk fikk sin siste logo, men fra annen dokumentasjon tyder det på at det var tidlig i 1970. Historien bak endringen av logoen er som følger: Skifabrikken hadde i mange år hatt reklame for Kongsberg ski på Holmenkollbanen i Oslo. Det var Fram reklamebyrå som sto for reklamen på vognene. En dag kom det et brev fra en av Frams reklametegnere. Han syntes at Kongsberg Skifabrikk burde få en mer tidsmessig logo og vedla sitt forslag. Som betaling for logoen, dersom fabrikken ønsket å bruke den, ønsket han seg et par ski. Det ble en avtale. K'en ble brukt i skienes tupp og slik ble fornøyelsen brukt på brevark og annen papirdokumentasjon:

Noen få år senere fikk tuppmerket en litt med mer «dynamisk» form:

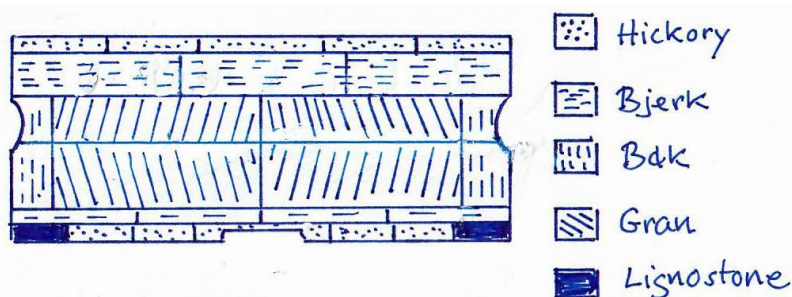
Hva kjennetegnet oppbyggingen av en Kongsberg Ski?

Som det meste annet, gjennomgår en skikonstruksjon forbedringer i løpet av et produktliv. Fra å være laget av hel ved, kom det maskiner og lim som kom til å endre skiproduksjon betydelig.

I 1933 hadde Peter Østby (eier av det som ble Splitkein-fabrikken) tatt patent på limte ski, et patent Østby hadde kjøpt av skifabrikant Bjørn Ullevoldsæter. Det er uklart om Kongsberg Skifabrikk benyttet Østbys spesifikke limpatent og følgelig ble avkrevet lisenspenge, eller om fabrikken omgikk patentet. Det finnes ingen dokumentasjon. Østby hadde nok et patent knyttet til splitting av sålen. Regnskapet for 1951 viser at det det året ble betalt kr 3 107,- for å få anledning til å «splitte sålen». Det var imidlertid mye diskusjon og kringling rundt dette patentet, og flere fabrikker omgikk patentene ved å endre konstruksjonen. Som vi skal se nedenfor, skulle Kongsberg Skifabrikk, som landets eneste skifabrikk, lime sine tur- og langrennski i hele seks lag. Patentet til Splitkein beskrev to lag. Om sekslags-konstruksjonen startet for å omgå patentet eller hadde en annen opprinnelse, er det ikke mulig å finne dokumentasjon på. Splitkeins patent utløp for øvrig i 1956.

Treski ble alltid produsert som par. Da kommer alle materialene fra samme sted i treet, samt at de to skiene ble limt side om side. Det var viktig for å få frem et par ski hvor begge skiene oppførte seg på nøyaktig på samme måten ved å ha samme spenn, stivhet og fleksibilitet. Kongsberg Skifabrikk produserte også glassfiberskiene som par grunnet trekjernene. De hadde innvirkning på spennet. Selve lamineringen med glassfiber og epoxylim ble mer en støpeprosess, hvor skiene beholdt den formen som de fikk i limpressene, men spensten (spennet) kunne variere dersom ikke trekjernene var like. Enkelte fabrikker parrer i dag skiene maskinelt ut fra forhåndsbestemte kriterier. Da er skiene normalt helsyntetiske.

Skissen nedenfor viser 6-lagskonstruksjonen, som ble brukt i skiene som ble produsert under Kongsberg Ski-navnet. Skiens bredde på midten var 50 mm for tur-langrennskiene og 56 mm for turskiene. Fjellskiene var enda bredere. Alle skiene var svakt innsvinget fra tupp og mot midten, med mindre innsving fra bakenden og til midten.

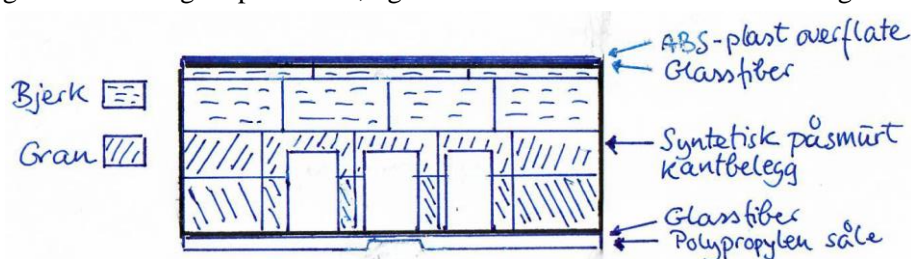
Gjennomskjæring av toppmodellen Kongsberg ski LT100, tur-langrenn ved bindingsfestet (fra 1972/73).

Bildet nedenfor viser dekoren i området hvor bindingen skal festes. Her vises det også hvor støvelens forkant skal plasseres, samt en skisse av skiens konstruksjon. I tillegg var det en kvalitetsbeskrivelse på norsk og engelsk. Det er samme ski som ovenfor.

Skiene som ble produsert under Blefjell-navnet og under egne merker for bl.a. Intersportkjeden og AS Oslo Sportslager var mer lik skiene fra de øvrige norske skifabrikk, som f.eks. Askjems skifabrikk, Fabrikken skulle komme til å produsere en del av disse skiene etter at Kongsberg Skifabrikk og Askjems skifabrikk hadde fusjonert (omtales senere). Det var noe mindre hickory eller bare bøk i oversålen og skiene var laminert i normalt fire eller fem lag.

Som nevnt under avsnittet om Produktutvikling, kom Kongsberg Skifabrikk relativt tidlig i gang med å utvikle glassfiberski, men stoppet arbeidet med «wet wrap» - konstruksjonen. I stedet ble skien bygget i lag på lag i en såkalt «sandwich»-konstruksjon, som i prinsippet var den samme produksjonsmetoden som ble brukt i produksjonen av treski. Skissen nedenfor viser en gjennomskjæring Kongsberg LT150, som er den tilsvarende modellen som er vist ovenfor, men i en glassfiberutgave. Den er tegnet på «husk», og antall lameller kan fravike litt fra originalen.

Gjennomskjæring ved bindingsfestet av en L150 tur-langrennski i sandwich glassfiber-konstruksjon

Glassfibermodellene hadde forspente trekjerner, noe som ga skiene en spenst som det ikke var mulig å få til med syntetiske kjerner, i hvert fall ikke den gangen. Ved å bruke bare bjerk og gran ble materialtilførselen dessuten forenklet. Det kunne brukes lokale materialer til tur-langrenn – og turskiene, mens importert finsk bjerk var å foretrekke i langrennskiene.

Skiene skulle dessuten være lette, spesielt var det et viktig krav for langrennski. Måten LT150 var konstruert på, ga noe ekstra vekt. I stedet for fargelakkert overflate, brukte fabrikken ABS-plast, noe som økte vekten noe. Det ble kompensert ved at det ble frest ut hulrom i trekjernen, som vist på skissen. Hulrommene ble plassert slik at de ikke svekket konstruksjonen. Det ble forøvrig også gjort forsøk med papp limt som en bikube – konstruksjon («honeycomb»), som erstatning for hulrommene.

Som skissen viser, erstattet gran bjerk i en del av sidekantene. Gran er bløtere og lettere enn bjerk og det ble arbeidet mye med å finne et egnet, syntetisk materiale som kunne smøres på og forsterke sidekantene. Dette var også et kostnadsspørsmål, og hvis forfatteren ikke husker feil, ble det funnet frem til et kantbelegg som kunne påføres ved hjelp av lakkteppemaskinen, slik at en del kostbart og tidkrevende håndarbeid kunne elimineres.

Langrennskiene (modell 200) hadde også hulrom, men disse modellene hadde fargelakkerte overflater av vekthensyn.

Endret dekor

Det var ikke bare tuppmerket som ble endret i 1970. Også skienes dekor fikk et mer moderne uttrykk. Utover på 1960-tallet hadde riktig nok trehvite ski blitt introdusert, først med to innlagte tynne «striper» av mørkt tre i oversålen, men de aller fleste skiene var brunbeisede. «Skyveetiketter» hadde også blitt innført på 1960-tallet. Det gjorde det mulig til å bruke typebetegnelsen o.l. som en del av dekoren. Men så kom silketrykk. Det ga helt andre muligheter til å gi skiene en attraktiv dekor, hvor både typebetegnelse og annen dekor kunne brukes i kombinasjon med farger for å gi skiene et attraktivt utseende.

Toppmodellene i treskikolleksjonen, Kongsberg tur-langrennski med lignostonekanter. Den til venstre ble produsert på midten av 1960.tallet, mens den til høyre, LT100, ble produsert rundt 1972, da silketrykk ble innført.

Bildet på neste side, som er tatt ved siden av veien mellom Berg skole og Hostvedt i Øvre Sandsvær, viser Kongsberg Skifabriks kolleksjon i februar 1972.

Kongsberg- og Blefjellkolleksjonene for sesongen 1972/73. Hoppskiene var allerede med glassfiber. Foto: Hans Strand

Barneskiene (gutt/pikeskiene) trenger en egen kommentar. Produksjonen av barneski var ikke en særlig lønnsom affære isolert sett. Salgsprisene var relativt sett lave, men materialenes kvalitet var ikke så kritisk som for voksne ski. I tillegg kunne korte materiallengder i form av avkapp av materialene til lengre ski brukes. Det var ikke mange andre alternativer enn at de eventuelt kunne bli til ved. Bedriftsledelsen tok derfor i 1970 kontakt med Gravdal skifabrikk i Andebu, som ble drevet av Einar Gravdal og hans sønn Hans Ragnar, for å høre om de kunne være interessert i å leieprodusere barneskiene. Det var de, og Einars andre sønn, Jan Erik, ble også ansatt da ordrene fra Kongsberg kom. Gravdal produserte barneskiene under Kongsbergs navn, mens Kongsberg fikk avsetning på en del av restmaterialene fra den voksne skiproduksjonen, slik at det ble en vinn-vinn situasjon for begge. Etter at Kongsberg Skifabrikk fusjonerte med Askjems skifabrikk, produserte også Gravdal barneski under Elite-navnet, som var Askjems skimerke. Det var en avtale som varte frem til sommeren 1975. Gravdal fortsatte etter det å produsere barneski for Intersport-kjeden under sitt eget navn, og noe eksport av voksne ski til spesielt Canada ble det også. Det var også noe leieproduksjon under navnet Cross for et lite eksportrettet norsk handelsselskap. Gravdal fikk dessuten

bygget en ny, vannavkjølt skipresse for laminering av glassfiberski, men den var bare i drift i ett års tid da fabrikken dessverre brant ned til grunnen i 1. februar, 1981.

Gravdal skifabrikk lå like ved fylkesvei 312, ikke så langt fra Andebu sentrum. Den ble startet i 1919 og var i drift frem til 1. februar, 1981, da den brant ned til grunnen.

Året 1971 ble preget av tidlig snø med påfølgende mildvær, slik året før hadde vært. Salget ble deretter og lagerbeholdningen per 31.12.1971 var på hele 9 000 par ski, en dobling fra året før. Det meste skyldtes avbestillinger. Eksporten var imidlertid begynt å øke, og utsiktene for 1972 var et eksportsalg på hele 15 000 par, hvorav det meste til USA og Canada. Produksjonen for 1971 «ble ikke akkurat som vi hadde ønsket, da den ble noe mindre enn i 1970». Det rapporteres at grunnene var noe mindre arbeidsstokk pga. sykdom og militærtjeneste. Omsetningen falt til kr 1 828 719,02, hvorav eksporten utgjorde hele kr 574 250 66. Overskuddet i 1971 falt til kr 73 972,49.

Byggeplanene ble stilt i bero, da styret i stedet undersøkte mulighetene for å kjøpe fabrikkbygningen til det konkursrammede tekstilfabrikken Figfort på Kongsgårdsmoen. Kongsberg Våpenfabrikk overtok imidlertid bygget, da de bød mere enn skifabrikken.

Den kostnadsøkningen vi fikk i Norge ved inngangen til 70-årene²¹ satte større og større krav til rasjonell drift og behov for økt kapital. Skifabrikken hadde i noen år hatt en kassekreditt på kr 350 000 hos Kongsberg Sparebank for å kunne finansiere deler av lagerproduksjonen. Det ble derfor nødvendig å oppta et kortsiktig lån på kr 250 000. Konkurransen økte, samtidig som det raskt økende eksportsalget satte krav også til bedriftenes organisasjon.

Økt krav til løpende produktutvikling ble også et resultat av den «internasjonalisering» bransjen fikk. Det var mange skifabrikker i Norge, og behovet for en strukturendring til større enheter ble etterhvert nødvendig. Investeringselskapet Securus A/S hadde vist vei i 1970 gjennom overtagelsen av Bonna og Splitkein til A/S Norske Skiprodukter.

---

²¹ De såkalte «Kleppe-pakkene» var betegnelsen på daværende finansminister Per Kleppes motkonjunkturpolitikk. Det var en betegnelse på økonomiske tiltak fra regjeringen for å få inntektsoppgjøret til å gå opp, uten at det oppsto konflikter, og for å unngå oppsigelser av ansatte i en vanskelig økonomisk periode. Den var omdiskutert og medførte store og raske kostnadsøkninger.

Bildet er tatt på Gyldenløve Hotell i 1972 i forbindelse med overrekkelsen av Norges Vels medalje for lang og tro tjeneste til Osvald Hansen. Fra venstre Sigurd Hoff (disponent), Osvald Hansen (ansatt 1942) og Ludvig Pedersen (verksmester, ansatt 1941). Pedersen fikk for øvrig Norges Vels medalje sammen med Kjell Sâtvedt, Sigurd Aasen og John Ødegård i 1971.

Styret i Kongsberg Skifabrikk tok i 1972 kontakt med eierne av Askjems Skifabrikk i Stokke i Vestfold for å drøfte ønskeligheten av en sammenslåing av bedriftene. Askjems skifabrikk var noe mindre enn Kongsberg, men hadde anerkjente produkter og en annen distribusjonsprofil enn Kongsberg. Skiene hadde dessuten for en stor del en litt annen og noe enklere konstruksjon (4 – 5 laminerte vertikale lag). Eierne av Askjems skifabrikk, brødrene Ole og Erling Askjem, var interessert, og styret i Kongsberg Skifabrikk sluttet seg den 12.06.1972 til det forhandlingsutkast som var utarbeidet av Askjems revisor, Othar Opsand, og forfatteren. Den fusjonerte virksomhet ble hetende A/S Kongsberg Elite skifabrikk, og forfatteren ble ansatt som disponent.

Mannen som bokstavelig talt hoppet etter Wirkola

Vi kjenner alle uttrykket «å hoppe etter Wirkola». Dette betyr at det er vanskelig å følge etter en usedvanlig dyktig eller begavet forgjenger. Bjørn Wirkola var av en av Norges fremste skihoppere, som bl.a. ble verdensmester i både normal og stor bakke i 1966 og som også vant den tysk – østerrikske hoppuka 3 år på rad (1967 – 1969). En som virkelig hoppet etter Wirkola og kan underskrive på opphavet til et Norges mest brukte uttrykk, er Kongsbergmannen Kåre Lien. Han var ansatt på Kongsberg Skifabrikk i perioden 1972-1976. Kåre var i oppveksten selvfølgelig skihopper, som de fleste guttene på Kongsberg på 1950-tallet. Skihoppingen tok ham som skitrener til Canada, hvor han bodde i perioden 1957 – 1967. Han ble canadisk mester i hopp i 1962 og 1964, slik at han hoppet i «seedet» gruppe i de store internasjonale hoppkonkurransene. Det har vært vanskelig å finne ut av hvilket år det var han faktisk hoppet rett etter Wirkola, men konkurransen har brent seg inn i minnet til forfatteren, som mener det var i den tysk-østerrikske hoppuka i 1965.

På bildet fra vinteren 1975 ser vi Kåre sammen med fire guttehopper fra Kongsberg, alle med de riktige skiene. Fra venstre Magne Edvardsen, Frode Rogstad, Kåre Lien, Roar Olafsen og Øyvind Herbro. Bildet er utlånt av Bjørn Magne Olafsen.

Den oppmerksomme leser vil se at to av skiparene på bildet ovenfor har merket Kongsberg Kazama. Året før fikk skifabrikken en stor ordre på Super Glass hoppski fra den japanske skifabrikken Kazama, som ønsket å bruke Kongsbergs navn sammen med sitt eget.

Før fortellingen om A/S Kongsberg Elite starter kan det være interessant å foreta et tilbakeblikk på enkelte forhold knyttet til Kongsberg Skifabrikk.

Økonomien

Kongsberg Skifabrikk gikk i alle årene fra 1939 til 1972, med unntak av 1949, med overskudd. Spesielt de første årene og i sekstiårene var overskuddsgraden meget høy, som i mange av årene gjorde det mulig å betale ut deler av overskuddet til eierne (renter på andelskapitalen).

Det kan alltid være mange årsaker til de gjennomgående gode resultatene, men etter forfatterens mening er det tre som peker seg ut: En kjerne av svært lojale, stabile og flinke skiarbeidere, hvor også flere av eierne inngikk. Bedriftens eiere/ledere var dessuten i hele perioden meget nøkterne og forsiktige hva gjaldt kostnader.

Som et eksempel på det siste kan nevnes at skifabrikken hadde en svært liten administrasjon og da den vanskelige høsten tæret på likviditeten grunnet lageroppbygningen, måtte de ansatte andelseierne som regel gå en måned eller to uten lønn for ikke å svekke likviditeten ytterligere. Inntektene og de tilhørende innbetalingene for en skiproducent skjer normalt i vintersesongen. Når eksportleveransene i de siste årene tok seg opp, kom det innbetalinger fra disse normalt tidlig på høsten, som gjorde likviditetssituasjonen noe lettere.

Det kan ellers nevnes tre andre viktige forhold:

Forsiktighet

Det ble ikke foretatt investeringer i maskinelt utstyr før det var rimelig sikkerhet om at økt salg ville tillate ekspansjon. Fordoblingen av produksjonskapasiteten skjedde i 1965 etter at både distribusjonsavtalen med Intersportkjeden og eksportsalg gjorde seg gjeldende.

Skiene

Spesielt Kongsbergskiene hadde en særlig robust konstruksjon. Skiene var gjennomgående anerkjente. Skiene fikk etter hvert også et tiltalende utseende, godt hjulpet av forfatterens klassekamerat fra folkeskolen og gymnaset, grafikeren/billedkunstneren Per Hess (Staurnes)²². Markedseksposeringen gjennom et stort hoppkissalg, som det antas overgikk Splitkein i antall skipar solgt, hjalp også til å holde volumet oppe. Kongsberg hadde også mange av de beste hopperne på Kongsberg Super Glass, som fra tidlig på 1970-tallet var laminert med glassfiber både i over- og undersålen.

Distribusjonen

Den viktigste årsaken av de tre var nok distribusjonsavtalen med Intersportkjeden. Den ga god forutsigbarhet gjennom et betydelig årlig salgsvolum til det norske markedet. Den ga også salgstilgang til Intersportkjeder i to-tre andre land.

---

²² Per Hess er i dag en anerkjent billedkunstner, utdannet ved Statens håndverks- og kunstindustriskole og Statens kunstakademi. Han har f.eks. to ganger stilt ut sine verker på Venezia-biennalen.

A/S KONGSBERG ELITE SKIFABRIKKER, 1972 - 1975

Historien om Kongsberg Skifabrikk historie som en del A/S Kongsberg Elite kan dessverre ikke bli så grundig behandlet som ønskelig. Det meste av dokumentasjonen etter at bedriften ble aksjeselskap fulgte aksjeselskapet videre ferd da Einar Elvrum Teknisk Bedrift AS (EETB) overtok virksomheten i 1975. EETB gikk konkurs i 1980 og alle dokumenter er dessverre senere kastet. Det som skrives om A/S Kongsberg Elite er basert på noe dokumentasjon som forfatteren har og også god kjennskap til perioden 1972 – 1975, da forfatteren var ansatt som det fusjonerte selskapets disponent. I den grad egne synspunkter hevdes, kan det derfor hende at ikke alt er helt objektivt.

Som nevnt ovenfor, A/S Kongsberg Elite var en realitet fra 12.06.1972. Etter takster og revisorvurderinger, fikk de tidligere andelseierne 57,5 % av aksjene, mens de tidligere eierne av Askjems skifabrikk fikk 42,5 %. Åpningsbalansen var på kr 2 709 653,90, hvorav den bokførte egenkapitalen utgjorde kr 1 300 000.

Slik ble den fusjonerte bedriftens profil:

Den var også tegnet av Per Hess.

Driften i de nye selskapet gikk som forventet i starten. Det var noe uro blant de ansatte ved tidligere Askjems skifabrikk i Stokke. Årsaken er ikke lenger kjent, men det kan ha vært at mye av den fremtidige satsingen skulle skje på Kongsberg. Her skulle glassfiberproduksjonen foregå og en av begrunnelse var den avgassen arbeid med epoxyim i glassfiberproduksjonen forårsaket. Askjem hadde tidligere produsert nyskapningen Epoke ski med Narve Bonna som primus motor, men hadde solgt produksjonsopplegget til Einar Elvrum, nettopp grunnet at enkelte ansatte fikk plager av nevnte avgass. Epoke-skien kom etter hvert tilbake til A/S Kongsberg Elite, dog på en noe spesiell måte.

Markedsutsiktene for det fusjonerte selskapet var gode både for Kongsberg Ski, Blefjell og Askjems Elite- merke. Bedriften fortsatt også å produsere et par skimodeller under Intersport - navnet og merket Kikut for Oslo Sportslager AS. Noe av denne produksjonen inngår i salgsstatistikken som «billig ski». Det har ikke vært mulig å finne salgstillene for 1972, men det ble produsert 51 733 par ski ved de to fabrikkene. Salgstallene var sannsynligvis noe høyere.

Styret besluttet å modernisere Kongsbergavdelingen, for å ruste den opp til glassfiberproduksjon. Dette betydde investeringer i noe ny maskinell utrustning, og det ble også besluttet å utvide produksjonsarealet med et tilbygg som ga fabrikkbygningen en

kvadratisk form, slik den fremstår i dag. Det ble også gjort en del indre endringer for å få en mer rasjonell produksjons-layout.

Nytt tilbygg og det brenner igjen

Arbeidene ble påbegynt tidlig i 1973, og så kom ulykken tidlig om morgenen den 27. februar. Entreprenøren hadde plassert en byggtørke nær et kjellervindu. Formålet var å tine opp bakken. Byggtørken hadde stått på fra arbeidshagens slutt dagen før, og varmen gjorde at vindusglasset til slutt sprakk og snart var det full fyr i kjelleren. Der var det lagret noen tusen par ski for eksportmarkedet, pakket i krøllpapp og papir. Brannen ble varslet av en baker (Per Skjold) som skulle tidlig på jobb. Forfatteren, hjemkommet fra ISPO-messen kvelden før²³, ble purret og var tidlig på stedet. Selve brannen ble avgrenset til kjelleren takket være dyktige og modige røykdykkere både fra brannvesenene i Kongsberg og ved Kongsberg Våpenfabrikk. De fikk stengt en brannluke mellom kjelleren og 1. etasje, slik at selve brannen ble begrenset til kjelleren, hvor skiene brant svært godt og produserte enda mer røyk. Den intense varmen hadde imidlertid forårsaket skade på mye av maskineriet i etasjen over. I tillegg ble det både røyk - og vannskader. Det ble et par måneders produksjonsstopp og et forsøk på å erstatte den tapte produksjon gjennom en utvidet arbeidsdag skulle komme til å koste langt mere enn det ga av inntekter og hva avbruddsforsikringen dekket. Det ga det fusjonerte selskapet en svært dårlig start.

Et nytt bygg ble det imidlertid og nye maskiner kom på plass.

Det nye tilbygget, slik det også står i dag (sør-vest). Bildet til høyre viser nordre ende av fabrikk (eldre deler). Ny flissilo ble også installert. Den var lettere å tømme når den gikk full. Det var på sommeren. På vinteren ble flis brukt til oppvarming.

---

²³ Det samme skjedde da det brant i 1964. Sigurd Hoff hadde kommet hjem kvelden fra en forretningsreise til Sverige og Finland.

Prestisjeproduksjon for Head Ski Company

Salget var fortsatt bra og det ble inngått en hyggelig leieproduksjonsavtale med amerikanske Head Ski Company, som den gangen var lokalisert i Boulder, Colorado. Om avtalen strakte seg over ett eller to år og nøyaktig hvor stor den var huskes ikke, men den kan ha vært på 10 000 par fordelt på tur-langrennski (6 000 par) og turski (4 000 par). Tur-langrennskiene ble produsert på Kongsberg, mens turskiene ble produsert i Stokke. Designet var virkelig flott og uvanlig. Uheldigvis finnes det ikke bilder av skiene i de dokumentene som forfatteren har hatt tilgang til, men internett og eBay ble løsningen.

Bilde av Head tur-langrennski, produsert på Kongsberg Skifabrikk, sannsynligvis i 1974.

Likviditetsutfordringer, men godt salg

Et driftsunderskudd på kr 300 000 i 1973, da brannen og forsøkene på å ta igjen den tapte produksjonen var en viktig årsak, svekket både lønnsomhet og likviditet utover i 1974. I tillegg fikk bedriften utfordringer knyttet til to av de større maskininvesteringene, samtidig som utviklingsarbeidet knyttet til en omlegging til glassfiberski kostet. Det ble f.eks. ikke sørget for nok langsiktig finansiering for investeringene. Det medførte at hele kr 650 000 måtte tas over driften, noe som svekket selskapet arbeidskapital betraktelig. Dernest skulle innsalget for den etterfølgende vinteren finansieres, og salget for en vintersportsbedrift stopper gjerne opp i rundt seks måneder fra før påske. Det hjalp heller ikke at norske finansinstitusjoner ikke hadde særlig tro på norske skifabrikkers overlevelsessevne. Det som skjedde under verdensmesterskapet i Falun i februar 1974 ble lagt merke til (se senere i kapitlet). Det er imidlertid uklart i dag om det ble forsøkt å skaffe mer langsiktig finansiering. I sum bidro dette til de likviditetsutfordringene som skulle følge i 2. halvdel av 1974. Mye var regelrett uflaks, mens noe var åpenbart selvforskyldt. Å finansiere langsiktige investeringer med kortsiktig gjeld er normalt oppskriften på senere likviditetsproblemer.

Det gode salget til Intersport-kjeden fortsatte, og det ble også ble supplert med ski produsert i Stokke. Salget i Norge inkluderte avtaler med grossistene Svalastog & Øverbø, Wælgaard,

K. P. Aarskog AS og Jernia for å nevnte nevne noen av de viktigste. Eksportsalget av Kongsberg ski fortsatte til fabrikkens faste distributører O.U. Sports (USA), Igloo Ltd. (Canada), Suomi-Trading (Sveits), D. B. Biggs (Australia), samt noe salg til bl.a. Intersport Danmark. Det var også noe salg til en fast importør Frankrike.

Smørefrie ski

Felleski, som i dag er svært populære, ble introdusert rundt 1972. Det startet med en smørefri ski fra det amerikanske distribusjonsselskapet Trak, som hadde ski med en patentert polyetylenåle med et støpt mønster som hindret «bakovergli». Trak solgte bra i USA og Canada, og smørefrie ski skapte stor interesse i Mellom-Europa. Smørefrie ski var imidlertid ikke noe nytt konsept. Forfatteren husker av Sigurd Hoff skar ut «mothaker» i undersålen på et par ski, som han testet opp til Knutehytta noen ganger. Men det ble med det. Samtidig med Traks ski, fikk en sveitsisk fabrikant patent på bruken av Mohair-striper innfelt i sålen midt under skien. Kongsberg laget også noen hundre par smørefrie ski med Mohair. De gikk hovedsaklig til eksport. Det var imidlertid krangel om lisensbetaling for bruken av patentet, som nok var svært svakt begrunnet. Og mange, inkl. A/S Kongsberg Elite, unnlot å betale.

En amerikansk kunde av Kongsberg Elite, Beconta, Inc., ønsket imidlertid felleski basert på en grønn Astro Turf laget av amerikanske 3M, et produkt kjent som kunstgress. Verken Mohair eller 3Ms produkt ble imidlertid noen suksess. Men på Kongsberg fortsatte arbeidet med smørefrie ski, og en av de ansatte (Egil Rørås) utviklet en maskin som freste ut små halvrunde mothaker i en polyetylen undersåle. Det skjedde rundt 1974. Det fungerte, men selv om mothakene ble laget i en automat, måtte det betjening til, slik at det var kostbart å lage. Den nye eieren som overtok i 1975 droppet prosjektet.

Arne Aunan og Dagfinn Pedersen påfører lim og setter sammen det som senere skal bli profilhøvlede trekjerner til glassfiberski. Legg merke den hydrauliske blokkpressen til høyre på bildet. Bak ser vi også dørene til varmeskap. Bilder er sannsynligvis tatt i 1974 og er utlånt av Signe Aunan.

«En mann stolte på norske ski, han vant!»

Representanter for norsk vintersportsindustri befant seg på et charterfly til den store sportsmessen ISPO i München da verdensmesterskapet i nordiske grener ble arrangert i Falun i februar, 1974. Før avreise hadde skiindustrien sett at spesielt mellom-europeerne brukte nyutviklede glassfiber langrennski laget av den østerrikske alpinski produsenten Kneissl. Skiene gled mye bedre på det føret som det til da hadde vært i Falun. Enkelte av de norske langrennsløperne brøt sine norske skipool-avtaler og skiftet til de samme skiene.

Dette var selvfølgelig en kalddusj som gjorde norske skifabrikanter svært nervøse. Gleden var derfor stor da flykapteinen kunne opplyse at han på radioen hadde hørt at Magne Myrmo hadde vunnet 15 km langrenn på sine normale treski (Landsem).

På hotellrommet samme kveld samlet forfatteren, som styreleder i Nordic Ski Promotion, representanter fra de største skifabrikkene for å utarbeide en markeds kampanje for «damage control» og for å fremheve at norske treski langt fra var utkonkurrert. En kjent representant for skisporten, sportshandler og Blå-Skia-entusiast Eldar Hagen²⁴ ble engasjert til å la seg intervju i radiosendinger og det ble utarbeidet en annonsekampanje som ble rykket inn i landets største aviser. Annonsene hadde overskriften «En mann stolte på norske ski, han vant!». Den ble rykket inn på forsiden av enkelte av avisene, og kampanjen senere trukket frem som «svært god» på det forfatteren mener å huske var Markedsføringshøyskolen.

En utviklingsansatt fra en av de største skifabrikkene ble sendt rett hjem fra München for å forsere utviklingsarbeidet, mens andre forserte arbeidet etter hjemkomst. De norske skifabrikkene hadde imidlertid kjøpt seg litt tid.

Det som skjedde i Falun resulterte også i oppvaskmøte med Norges Skiforbund. Gjennom Nordic Ski Promotion var det kommet i stand en «skipoolavtale» med Norges Skiforbund hvor de norske vintersportsprodusentene bidro med penger til forbundet og de norske skiløperne. Det viste seg nemlig at forbundets hovedtrener ikke bare visste om at de nye skiene kom, men han hadde gjemt dem unna.

A/S Kongsberg Elites avgift til Skiforbundet skipool var for sesongen 1973/74 for øvrig kr 10 000. Det var for landslagshopperne som benyttet bedriftens hopp ski.

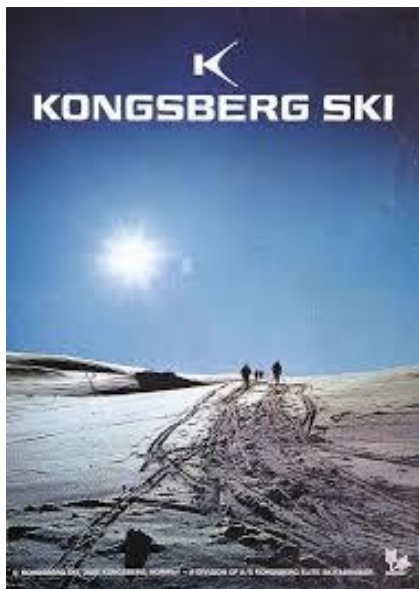
Norges Skiforbunds hovedforhandler i skipool-forhandlingene med Nordic Ski Promotion var for øvrig nr. 19 fra 2. verdenskrig, motstandsmannen Gunnar «Kjakan» Sønsteby. Ingen lett, men veldig hyggelig forhandlingsmotpart for forfatteren!

Fokus på glassfiberski og modernisering

«Glassfiberrevolusjonen» ved VM i nordiske skigrener i Falun 1974 tok norsk skiproduksjon «på senga», selv om mange hadde startet med å utvikle glassfiberski. Selv om arbeidet var kommet i gang, ble det også for Kongsberg Skifabrikk aktuelt å forsere arbeidet.

---

²⁴ Eldar Hagen var for øvrig under 2. verdenskrig «Lingekar» og nestkommanderende og telegrafist i Starlightgruppen i Milorgstyrkene i Kongsberg og Numedal (D16).

En av plakatene som ble brukt.

Produksjonen av glassfiberski tok seg opp i 1974, og i de 8 første ukene av året ble det produsert 318 par i forhold til 4 743 par treski. Tallet på glassfiberski skulle imidlertid øke mye i løpet av 1974. Det gjaldt både tur-langrenn og langrenn ski. Kongsberg produserte også skiene som ble markedsført under Elite-navnet («Elite Norglass»).

To moderne skipresser med den vannavkjølingen som var nødvendig i lamineringsprosessen av glassfiberskiene, ble innkjøpt. Og i løpet av 1974 hadde skifabrikken kapasitet til å laminere fire par glassfiberski samtidig, fordelt på de to nye pressene, hvorav en i «to etasjer» og en ombygget. Se bildet nedenfor.

Bildet er tatt rundt årsskiftet 1974/75, da fabrikken kun produserte glassfiberski. Til venstre betjener Erik Andersen en ombygget, vannavkjølt skipresse, mens Per Pedersen betjener en av de nye skipressene bygget for laminering av glassfiberski. Dette var i prinsippet samme type som ble brukt til lamineringen av alpinski. Vi ser at den laminerer to par samtidig, som sannsynligvis var den første av sitt slag i Norge. I tillegg hadde fabrikken en moderne skipresse til (enkel), samt en spesielt lang skipresse som ble brukt til å laminere de lengste hoppskiene i.

Bedriftsfotballen

Til ulike tider har det vært organiserte serier for bedriftsfotball i Kongsberg. Forfatteren er godt kjent med serien som var på begynnelsen av 1970-tallet, som vi kommer tilbake til nedenfor. Hvordan det var i årene før er ikke dokumentert i det materiellet som forfatteren har hatt til rådighet, men at fotball spilte en rolle går frem av bildet av de ansatte på side 14. Der ser vi at Vidar Lindbo Hansen holder i fotballen, som sannsynligvis hadde vært i spill i en pause. Rett ved siden av fabrikkens var deler av Nordåsløkka i bruk som fotballbane og som mange år senere skulle huse løkkelaget med samme navn. Det rekrutterte ungdom fra Dyrmyrgata og området rundt.

Det er spesielt en fotballkamp det gikk gjetord om. Den ble sannsynligvis spilt i gledesåret 1946 mot et lag i Rollag på idrettsbanen like ved ungdomslokalet Leikvang ved gården Nordre Landsverk, for de som er kjent. Et forsterket lag fra skifabrikken ankom med egen buss. Hvem som vant vites ikke, men historien er at det ble en svært underholdende kamp. Kampen og utflukten ble visstnok kombinert med «noko attåt» med upåklagelig stemning som resultat. Bildet nedenfor viser skifabrikkenes lag foran ungdomslokalet Leikvang, sannsynligvis tatt før kampen startet!

Bak fra venstre: Halvard Kongsgård, Kjell Saatvedt, Hallvard Ulland (innleid – Arnes bror), Håkon Klippenberg, Ludvig Pedersen, Rolf Fjellidalen, ? Juvelid.

Sittende foran fra venstre: Ole Bjørndalen, ukjent, Ernst Knutsen (innleid), Thorbjørn Eggar, Ola Juvelid. (Bildet er lånt ut av Ørnulf Saatvedt).

På 1970-tallet ble det organisert en bedriftsserie i Kongsberg og skifabrikken stilte lag. Ut fra antall ansatte kunne skifabrikken stilt med godt over tre lag, men svært mange av de ansatte var kommet et stykke over den ideelle fotballalderen slik at det også nå var behov for noen spillere utenfra. Og det var gjennomgående et godt lag. En gang vant laget ESCO-cup og en annen gang vant laget Kongsberg-cupen for bedriftslag. I sistnevnte deltok alle Kongsbergs bedriftslag. Nedenfor vises en utgave av skifabrikken lag på tidlig 1970-tall.

Bakerst fra venstre: Kjell Komperud, idrettsoffiser og tilrettelegger av kamper på Heistadmoen, Johan Skjold, Per Pedersen, Per Thorrud (fast med utenfra – ansatt ved Grundvåg Møbelfabrikk), Toralf Myran, Jan Holthe (fast med utenfra), ukjent, Asbjørn Halvorsen og Finn Nilsen, som var trener og lagleder.

Sittende foran: Erik Sæthra (fast med utenfra), Kjell Gunnar Hoff, Morten Moen (med utenfra), Kåre Lien og Gunnar Sembsmoen.

Betydelig utfordringer knyttet til nye maskiner

At det ikke er like enkelt å ta i bruk avanserte maskiner, når selv ikke den som har solgt maskinen klarer å gi de rette rådene, var noe Kongsbergfabrikken fikk erfare. Fabrikkenes nyinnkjøpte og mest avanserte maskin, som utførte fem ulike operasjoner i én, skapte store

utfordringer. Den var så avansert og arbeidsbesparende at det var lønnsomt også å la den bearbeide alle skiene som ble produsert ved Stokkeavdelingen. De ble kjørt frem og tilbake med en lastebil med spesialutformet lasteplan for å flest mulige ski med per tur.

Maskinen, som het Wigomat og var av tysk fabrikat, ble operert på to skift. Problemet var at svært mange av skiene i beste fall ble 2. sortering etter kostnadskrevende reparasjoner. Fresene på maskinen forårsaket sprekker i skienes kanter. Det skrives at rundt 1 000 par ski ble helt ødelagt. Sannsynligvis var det langt flere og det tok altfor lang tid for å finne ut hvorfor. Det var dessuten vanskelig å gå tilbake til de opprinnelige arbeidsoperasjonene. Som nevnt, leverandøren kunne ikke hjelpe. Altfor sent ble det tatt en telefon til en av de to andre norske skifabrikkene som hadde tilsvarende maskin. Produksjonssjefen der (Madshus) kunne fortelle at gradene på slipeverktøyet måtte endres. En rask tur til Falkenberg's slipeservice i Krokstadelva, som i mange år var skifabrikkens faste leverandør av verktøysliping, fikk løst problemet. Etter det, fungerte maskinen godt, men det ble en svært kostbar fornøyelse.

Bildet viser Osvald Hansen, som betjener den problematiske Wigomat-maskinen. Bildet er sannsynligvis tatt i 1973. Foto: Hans Strand?

En annen utfordring var den første skipressen med vannavkjøling for glassfiberproduksjonen. Den var levert av en anerkjent tysk-østerisk produsent (Mähler) av maskiner og utstyr til de mellomeuropeiske skifabrikkene som produserte alpinski. Sannsynligvis var det den første skipressen som ble levert til en produsent av nordiske ski. De elementene som presset sammen skiene var ikke tilpasset den smale, tynne og høye tuppen som nordiske ski har, og tuppene gikk bokstavelig talt opp i limingen. Elementene var for stive i tuppen og lukket ikke helt. Sammen med leverandøren fant vi en god løsning, men det ble også en kostbar fornøyelse, om ikke med så høye kostnader som med Wigomat-maskinen.

Det kan være kostbart å være først ute!

I markedsføringsdokumenter ble det hevdet at Kongsberg Skifabrikk rundt 1974-75 var blitt en av landets mest moderne fabrikker, som nok også objektivt sett var korrekt.

Forsøk på fusjoner

Allerede i 1973 ble det gjort et forsøk på å etablere en stor norsk skifabrikk. Etter initiativ av det daværende Tiltaksfondet²⁵ ble siviløkonom Per Grude fra konsulentfirmaet Asbjørn Habberstad engasjert for å vurdere hensiktsmessigheten av en fusjon mellom av A/S Kongsberg Elite og den største norske skifabrikken, A/S Norske Skiprodukter (Bonna/Splitkein). Sistnevnte var da eid av investeringselskapet Securus A/S, med bl.a. Freia på eiersiden. Det var god kjemi mellom ledelsen ved to fabrikkene og styrene gjorde et prinsippvedtak om sammenslåing. Etter at vurderingen var gjennomført (juni, 1973) anbefalte konsulenten overfor styret i A/S Kongsberg Elite ikke å gå inn i en fusjon med A/S Norske skiprodukter, da han mente at den økonomiske stillingen hos sistnevnte var for svak. Det ble følgelig ingen fusjon, selv om omforente planer var kommet langt. Med ettertidens øyne kunne det ha blitt en slagkraftig enhet, med gode merkenavn og til dels god distribusjon, men en klar og uttrykt forutsetning fra ledelsen ved de to selskapene var en betydelig kapitalinnsprøyting fra Tiltaksfondet. Spørsmålet er hvor lenge et fusjonert selskap ville klart å opprettholde fire produksjonssteder, men det kunne ha gått i mange år ved å spesialisere de enkelte fabrikkene. Det ville ha gitt betydelige produktivitetsgevinster. En slik enhet kunne også ha tatt opp konkurransen med de store østerrikske fabrikkene.

Utviklingen av glassfiberskiene og omstillingen til denne type produksjon var imidlertid kostbar. Av interne dokumenter går det frem at bare utviklingsarbeidet i 1974 belastet driften med rundt kr 500 000, som ytterligere reduserte arbeidskapitalen og som gjorde det vanskelig å finansiere lagerproduksjonen. Som tidsskriftet Kapital skriver i en artikkel 17. november, 1979 kom likviditetsproblemene «i første rekke som en følge av at produksjonen i løpet av kort tid var lagt om fra treski til glassfiberski. På det tidspunktet hadde finansinstitusjonene mistet all tro på norsk skiproduksjons fremtid (og mange med dem), og Kongsberg Elite var derfor tvunget til å dekke alle investeringene over driften».

I august 1974 ba derfor selskapet om finansiell bistand av det daværende Industrifondet, som bidro med likviditet gjennom et lån på kr 500 000. Men det var tøffe vilkår som Industrifondet

---

²⁵ Det antas at det var Tiltaksfondet som tok initiativet, og ikke bedriftene (både dokumentasjon og husken mangler!), men bedriftene dekket deler av kostnadene. A/S Kongsberg Elites andel var 25 %. Tiltaksfondet (Fondet for nye industrielle tiltak og fremme av reiselivet) ble det opprettet ved stortingsvedtak 1.7.1939. Det skiftet senere navn til Industrifondet, hvor også to andre statlige fond inngikk, og bevilget bl.a. statlige penger som tilskudd og lån til tiltak av betydning for industriens omstilling.

Kongsberg Skifabrikk fikk etter hvert en svært moderne maskinpark. Bildet viser Hellik Juvelid bak den moderne sagen som i én operasjon kutter en laminert blokk i et maksimalt antall «såler» i riktig tykkelse. Bildet er sannsynligvis fra 1973/74.

Bildet viser Birger Kongsgården som pusser undersålen på en ski. Bildet er sannsynligvis fra tidlig på 1970-tallet da Kongsberg fremdeles produserte treski.

satte: Aksjonærene i A/S Kongsberg Elite måtte avgi fullmakt til Industrifondet til å kunne stemme for deres aksjer. Lite visste aksjonærene om at Industrifondet hadde større låneengasjementer i andre norske skifabrikker. Industrifondet hadde sannsynligvis allerede da tanker om å bruke A/S Kongsberg Elite i en plan for å gjennomføre en nødvendig strukturendring for å skape større og mer slagkraftige enheter i norsk skiproduksjon.

Likvidtetsvanskene var klart forstyrrende for å kunne opprettholde normal drift, men omstillingen av Kongsberg til bare glassfiberproduksjon fortsatte. I de første 8 uke av 1975 var produksjonen av glassfiberski kommer opp i 1912 par, altså rundt 240 par i uken, mens antall par treski var 318 par totalt sett. Det tok 3-4 ganger lenger tid i skipressene å laminere et par glassfiberski enn et par treski. I løpet av våren ble det nesten bare produsert glassfiberski på Kongsberg, inkludert Super Glass hoppskiene. I Stokke ble det produsert i overkant av 600 par treski per uke.

En svært verdifull bistand som Industrifondet initierte, var å stille en erfaren konsulent til rådighet for selskapsledelsen i A/S Kongsberg Elite. Det var siv. ing. Gunnar Brøndmo jr., som bl.a. tidligere hadde vært viseadm. dir. i Dyno Industrier og også leder av Klosters

cruisevirksomhet (Norwegian Cruise Line). Han estimerte selskapets kapitalbehov til kr 1,5 mill., som selv den gangen ikke var noe avskrekkende stort beløp. Han mente at en slik innsprøyting ville bety at bedriften ville komme i god arbeidsposisjon. Ledelsen ved fabrikken var også i kontakt med to store norske virksomheter om mulig kapital- og eiermedvirkning, men lyktes ikke. Det ene selskapet var Øyvind Lorentzen Activities AS, som var en del av Øyvind Lorentzen-rederiet.²⁶

Den andre og mest aktuelle var O. Mustad - konsernet, som dessverre selv fikk utfordringer som gjorde at den planlagte satsingen innen vintersport ble stoppet²⁷. I stedet bestemte Industrifondet at A/S Kongsberg Elite skulle fusjoneres med Norske Skipprodukter AS, som da var eiet av AS Freia. Freia hadde, som nevnt ovenfor, vært en av aksjonærene i det tidligere eierselskapet Securus AS. Ledelsen av de to selskapene var godt kjent fra tidligere og kjemien var god, selv om ledelsen i Kongsberg kunne styre sin begeistring for Industrifondets handlemåte. En prinsippavtale ble undertegnet 7. desember, 1974. Men Freia trakk seg etter at selskapet fikk nok med å finansiere sine egne to skifabrikker. Freia droppet også et planlagt kjøp av Madshus skifabrikk på Lillehammer.

Industrifondet mistet så interessen og ga gjennom sine fullmakter samtykke til at aksjonærene kunne avvikle driften, dersom de ønsket. Den 12. mars, 1975 fikk styret beskjed om at Industrifondet allikevel ville sette inn tilstrekkelig likviditet med den betingelsen at styret ga sin tilslutning til at A/S Kongsberg Elite «innen en tid må inn i en større konstellasjon». Aksjekapitalen skulle helt eller delvis nedskrives, men at det skulle bli gjenstand for forhandlinger. Aksjonærene hadde i tillegg gitt bedriften ansvarlige lån. Industrifondet beholdt følgelig fullmaktene. Den 14. juli, 1975, midt i ferien, sprang bomben. Industrifondet overdro vederlagsfritt alle aksjene til Einar Elvrum Teknisk Bedrift AS (EEBT) i tillegg til å gi ytterligere tilskudd og lån, og det uten at det hadde vært forhandlinger eller annen kontakt med aksjonærene i A/S Kongsberg Elite. Det må imidlertid legges til at en av selskapets største eksportkunder for Elite, Janoy, Inc. med hovedkvarter i Minneapolis, fikk likviditetsproblemer samme sommer, og problemer med ta imot de rundt 5 000 parene som var bestilt og produsert. Dette forsterket selskapets likviditetsproblemer, en situasjonen som A/S Kongsberg Elite dessverre delte med alle Janoys norske leverandører. Siden dette berørte så mange norske leverandører, var Industrifondet trolig kjent med forholdet allerede tidlig på sommeren. Men uansett, overdragelsen var svært overraskende.

---

²⁶ Øyvind Lorentzen-rederiet i Oslo eide AS Platon på Notodden, produsenten av Platex og de andre plastbeleggene som Kongsberg Skifabrikk og senere A/S Kongsberg Elite hadde brukt i noen år. Spesielt ledelsen ved Platon kjente derfor relativt godt til skifabrikken. Forfatteren ble for øvrig tilbudt jobb hos Lorentzen da han på høsten 1975 sluttet i A/S Kongsberg Elite. Her hadde han mange spennende år som leder for et av datterselskapene innen olje- og gassbransjen, og de siste to årene som viseadm. dir. i hovedselskapet, Øyvind Lorentzen AS.

²⁷ Den som ledet Mustads arbeid med å skape et vintersportskonsern var siv. ing. Jon Erik Saugen, tidligere utviklingssjef i Kongsberg Våpenfabrikk, og som flyttet tilbake til Kongsberg noen år senere. Saugen gikk bort i januar 2021.

Både sjefkonsulent Einar Ekmann fra Industrikonsulent, som var engasjert for å forbedre produksjonsopplegget i Kongsberg og Industrifondets egen konsulent Gunnar Brøndmo jr. mente imidlertid at det å oppnå lønnsom drift for AS Kongsberg Elite ikke var «noe stort problem» (brev datert 25.02.1975), da årsaken til utfordringene var identifisert og på mange måter løst eller sto foran sin løsning.

Det var de færreste på den tiden som var klar over at Industrifondet allerede hadde et større engasjement i EEFT, og forundringen var stor over at det lot en nærmest helt uprøvet skifabrikant overta en vel innarbeidet skifabrikk med svært kyndige fagarbeidere. En tilleggsgrunn var at ledelsen i Industrifondet hadde større tro på produksjonsmetoden som EEFT brukte («wet wrap») enn den lamineringsprosessen («sandwich»-konstruksjonen) som Kongsberg hadde tatt i bruk²⁸. Det var i så fall et rasjonelt argument selv om Industrifondets medarbeidere neppe hadde den faglige ekspertisen for å gjøre den vurderingen. Handlemåten skapte imidlertid mange og sterke reaksjoner, og Industrifondets egen konsulent sa visstnok fra seg videre engasjementer for fondet.

*Glassfiberkolleksjonen
1974/75, straks før
Kongsberg Ski-navnet
opphørte. Fra venstre LT150
tur-langrennski, så to utgaver
av langrennskien Racing 200
og helt til høyre
turskivarianten LT160, som
var 6 mm bredere enn LT150.*

²⁸ Den lamineringsprosessen («sandwich»-konstruksjonen) som Kongsberg Skifabrikk hadde lagt opp til var den samme som bl.a. de østerrikske skifabrikkene Fischer og Kneissl brukte.

FTR TESTED – Flexibility, Tension, Rigidity

På daværende Norges Landbrukshøgskole på Ås, nå Norges miljø- og biovitenskaplige universitet (NMBU), arbeidet førsteamanuensis Reidar Otto Ullevålseter. Han hadde også vært en dyktig skihopper i sin ungdom, noe som ga ham skistipend og utdanning ved University of Idaho i Moscow, Idaho. Han og hans avdeling på Ås utviklet et apparat som bl.a. målte spennet i skien. Skien kunne derfor tilpasses skiløperens vekt slik at skiene ga den motstand og feste i frasparket som ga best kraft forover. Ullevålseter arbeidet i et par år som utviklingskonsulent ved Kongsberg Elite, hvor bl.a. apparatet ble tatt i bruk. Her ble langrennskiene i glassfiber testet og fikk f.eks. betegnelsen S, og som forfatteren kan huske var det for en ski, hvis spenn var tilpasset en person noe under normal vekt. Se for øvrig bildet av midtpartiet på en Racing 200 – modell nedenfor.

Legg merke til at skien er utstyrt med logoen til Norwegian Ski Council (til høyre).

Asbjørn Halvorsen, som var ansatt i perioden 1963 - 1978, har tatt vare på noen av skyveetikettene som ble brukt som del av typebetegnelsen og dekoren på ulike ski på 1960-tallet

AS Kongsberg Elite blir underlagt Einar Elvrum Teknisk Bedrift AS, juli 1975 – oktober 1979

Etter overtagelsen startet de ansatte i Kongsberg arbeidet med å legge om produksjonsmetoden til «wet wrap». Ifølge en av de tillitsvalgte ved Kongsberg ski ble forundringen over det som hadde skjedd enda større da det godt innarbeidede Kongsberg-navnet omgående ble utradert til fordel for Epoke-navnet, som få hadde hørt om. Ifølge samme tillitsvalgte mistet bedriften dessuten kunder, bl.a. O.U. Sports i USA. Overtagelsen hadde de måttet lese om i Laagendalsposten, da dette skjedde midt i ferien, Kongsberg-navnet ble forkastet, og noen av arbeidskameratene, som også var aksjonærer, fikk ikke bare aksjer men også lån nullet ut. Dette var forhold som ikke skapte stor begeistring blant de ansatte.

En positiv ting for Epokeskiene, var at fagarbeiderne på Kongsberg kunne lage ski, og de fikk forbedret og forspent trekjernen i Epoke-skiene, slik at skiene fikk et helt annet og korrekt spenn enn det de hadde hatt. Det ble gode ski.

Som nevnt er alle interne dokumenter fra denne tiden, også for perioden 1972-1975 kastet, så detaljer om f.eks. produksjonen og salget finnes ikke lenger nedtegnet. Fra utsiden synes imidlertid disse årene å ha vært noe kaotiske. Det ble mange avisoverskrifter om Kongsberg Elite, overskrifter og artikler som neppe fremmet salget. Noe av det første den nye eieren gjorde var å politianmelde at 9 000 par ski var blitt stjålet. Anmeldelsen var basert på at materialforbruket var langt høyere enn det som var budsjettert. Politiet henla saken etter en tids etterforskning. Den konkluderte med at ikke noe galt hadde skjedd. For de ansatte var dette en stor belastning. De følte seg mistenkeliggjort.

Et nytt påstått tyveri, denne gangen av 3 500 par ski, ble politianmeldt i 1978. Forfatteren antar at politiet heller ikke da fant noe galt. Forsikringskrav ble også sendt i 1978, men det vites ikke om noe ble utbetalt. På det tidspunktet begynte Einar Elvrum Teknisk Bedrift AS å rakne finansielt.

De ansatte beskyldte eierbedriften for å ha «melket» Kongsberg Skifabrikk finansielt, bl.a. ved å selge spesialisert produksjonsutstyr fra EETB til Kongsberg til overpriser, og ellers «tappe» penger fra Kongsberg til fordel for eierbedriften. Det siste året arbeidet Elvrum sammen med tidligere stortingsrepresentant Rolf Hellem for å etablere en ny skifabrikk i Skjerstad kommune i Nordland fylke, nå med et ønske om finansiell bistand fra Distriktenes Utbyggingsfond. Det ble det ikke noe av. I midten av oktober 1979 fikk de gjenværende åtte ansatte sine oppsigelsesbrev. Helt i slutten oktober 1979 var skifabrikasjon på Kongsberg blitt historie.

De gjenværende ansatte ved nedleggelsen var Kjell Såtvedt (39 års ansettelse), Sigurd Aasen (38 år), Ludvig Pedersen (38 år), Osvald Hansen (35 år), Henry Hardangen (17 år), Sverre Næss (17 år), Per Pedersen (13 år) og Halvard Kongsgård (8 år). Som vi ser var Såtvedt, Aasen, Ludvig Pedersen og Hansen ansatt nesten alle de nær 40 årene skifabrikken var i drift på Kongsberg. Tilsvarende lang ansettelses tid hadde Arne Ulland, men han gikk bort i 1978.

De ansatte kjempet en hard kamp for sine arbeidsplasser og for å få satt søkelyset på den finansielle «tappingen» av Kongsberg Elite som de mente å se. Riksrevisjonen ble også koblet inn i saken. Einar Elvrum Teknisk Bedrift AS/Industrifondet på sin side rakk å selge produksjonsutstyret og merkenavnet Epoke til Landsem skifabrikk før selskapet gikk konkurs høsten 1980. Satsingen hadde kostet Industrifondet kr 18,5 mill. kroner, et beløp som tilsvarer ca. kr 84 mill. basert på dagens kroneverdi.

Tidsskriftet Kapital skrev i sin utgave den 17. november, 1979 at Industrifondets satsing på Einar Elvrum Teknisk Bedrift AS var på en bedrift som «ikke hadde noen forutsetninger, hverken økonomisk, teknisk eller administrativt, for å makte oppgaven og sikre fortsatt drift» ved A/S Kongsberg Elite. Sitatet ovenfor er fra en meget kritisk artikkel tidsskriftet hadde om Industrifondets handlemåte, med et førstesideoppslag med tittelen «Kongsberg/Elite og Einar Elvrum Teknisk Bedrift: Politisk inkompetanse og sosialistisk industripolitikk». Det kan legges til at selskapets revisor i perioden 1939 – 1972, Sigmund Håvaldsrud, skrev mange kritiske artikler om forholdet både i Kapital og lokalavisene. Selv daværende stortingsrepresentant og senere statsminister Kåre Willoch, hvis far hadde vært eier av Lommedalen skifabrikk (Bonnaski), fattet interessere og henvendte seg til Industrifondet med bl.a. følgende to spørsmål:

«Jeg er spesielt interessert i fondets vurdering av risikoen for at satsingen av betydelig statsmidler til fordel for ett firma som søker innpass i bransjen kan føre til skadevirkninger for konkurrerende norske bedrifter, som ellers muligens ville ha større muligheter for tilfredsstillende utvikling.

Videre er jeg interessert i fondets vurdering av forholdet til de tidligere eiere av den overtatte bedrift, med spesielt sikte på om man kan skape en følelse av at bedrifter som søker assistanse risikerer å bli utmanøvrert på en måte som kan skremme andre fra et tillitsfullt samarbeid om løsning av sysselsettingsproblemer m.v.»

I følge Kapital-artikkelen fikk Willoch aldri svar på sine spørsmål, men derimot beskjed om at dette ikke var hans bord.

Etterord

Når dette skrives er det nær 42 år siden den siste skien ble produsert på Kongsberg. I Norge er det nå kun én skifabrikk igjen, Madshus, og som konkurrer internasjonalt. Den fikk amerikanske eiere allerede i 1988 (K2 Sports, Inc. fra Seattle) etter først å bli overtatt av Moelven Brug AS. Det interessante er at skiene som Madshus produserer i Norge nå (på Biri nord for Gjøvik) bruker samme produksjonsmetode som den som ble brukt til å produsere Epoke-skiene. De forbedringer som de ansatte på Kongsberg fikk utført på Epoke, gjorde dem til gode og interessante ski, produsert med en fremtidsrettet produksjonsmetode. Det må derfor være lov til å spekulere i om ikke en annen eier kunne ha lykkes både med ski og marked, slik at det fremdeles hadde vært skiproduksjon på Kongsberg. Kongsberg Elite hadde dyktige ansatte, et godt merkenavn og gode distribusjonskanaler.

Appendiks 1

Ansatte ved Kongsberg skifabrikk gjennom tidene

Noen av de ansatte listet opp nedenfor var bare ansatt for en kort periode (sommerjobber, vikarer, visergutter, sesongansatte). Skulle det mangle noen navn, vennligst kontakt forfatteren

Abelsen, Oscar	Haugen, Kåre	Moen, Kåre	Såtvedt, Kjell
Andersen, Erik	Haukjem, Harald	Morka, Lars	Thorberg, Rolf
Andersen, Mette	Hedenstad, Truls Arild	Myhra Hansen, Arne	Ulland, Arne
Antonsen, Arnt	Hillestad, Hans	Myhren, Lise	Ulland, Harald
Augunrud, Bjarne	Hillestad, Øivind	Mømb, Odd	Ødegård, John
Aunan, Arne	Hoff, Kjell Gunnar	Nilsen, Finn	Ulland, Harald
Bakke, Olav	Hoff, Sigrid (deltid)	Norskerud, Marie	Østlid, Torunn
Bakkerud, Ole	Hoff, Sigurd	Næss, Sverre (deltid)	Åkerstrøm, Karl Ole
Baklid, Kjell	Hov, Ola K	Øygarden, Knut	
Bergerud, Erik	Hov, Torleiv (deltid)	Omdalen, Arne,	
Berget, Jon	Håkonsen, Ragnhild,	Aasen, Sigurd	
Bjerkgård, Ola	Jarnes, Ole	Pedersen, Dagfinn	
Bjørndalen, Ole	Jensen, Per Christian	Pedersen, Ludvig	
Brynsplass, Vidar	Juveli, Ola	Pedersen, Per	
Bråthen, Hans	Juvelid, Eyvind	Rudin, ?	
Damtjernhaug, Adolf	Juvelid, Hellig	Ruud, Birger	
Dokka, Helge	Klippenberg, Håkon	Rønning, Bjørn	
Eggar, Thorbjørn	Kongsgård, Kjell	Rønning, Olav	
Eliassen, Gerd	Kongsgården, Birger	Rørås, Egil	
Finnerud, Hans	Kongsjorden, Arne	Sannengen, Rolf	
Fiskum	Kongsjorden, Olav	Sembsmoen, Gunnar	
Fjelldalen, Rolf	Larsen, Gunnar	Simensen, Thor	
Godstad, Jan	Lauritsen, «Gutte»	Skavlem, Per	
Gustavsen, Willy	Lien, Kåre	Skjold, Johan	
Halvard Kongsgård	Lindbo Hansen, Vidar	Skjold, Tormod	
Halvorsen, Asbjørn	Lindås, Asle	Skullestad, Arne	
Hansen, ?*	Lund, Arnt	Stubberud, Olav	
Hansen, Osvald	Løite, Ø	Sundet, Ole	
Hardangen, Henry	Medalen, Svein	Sæthra, Einar	
Hasslan, Jon	Moen, Ingvar	Sørby, Marit (deltid)	

*Hans far var Sverre Hansen

I sangen i Appendiks 4 dukker navnet Kvanlid opp, og må ha vært ansatt på skifabrikken. Det er da Emil Kvanlid som ble Norgesmester i kombinert i 1938. Han vant også i Holmenkollen samme år og fikk sitt gjennombrudd. Krigsutbruddet satte også en stopper for hans videre skikarriere.

Appendiks 2		Salgsstatistikk																	
År	Kongsberg "Bløfjell"	Med og uten ligno	Kongsberg "Bløfjell"	Tur-langrenn	Slalåmski	Hopp ski	Barneski	Miltzærski	"Billigski"	Slaggarmer	Sum par ski								
1947											4 234								
1948											5 491								
1949											3 807								
1950										kr 7 381,40	5 207								
1951										2 158	5 096								
1952	2 287	93		2 101	333	122	1 103	1 200		95	7 239								
1953	1 895	40		2 498	142	171	689			510	5 435								
1954	2 593	22		876	345	460	590			547	4 886								
1955	3 006	151		836	475	865	1 787	325	588	878	8 033								
1956	4 074	190		721	768	1 095	553			137	7 547								
1957	1 426	255		747	979	1 122	259			311	4 921								
1958	1 700	182		1 014	444	1 445	2 505	1 545		104	8 835								
1959	1 625	267		674	649	2 154	1 273	696			7 338								
1960	3 526	"Blø"	246	449	585	1 102	1 066			kr 2 121,44	6 974								
1961	1 621	1 169	252	474	529	1 477	828			kr 3 807,24	6 350								
1962	2 365	3 419	388	241	889	2 211	795		137		10 445								
1963	1 573	4 749	2 466	38	1 085	2 007	1 436			kr 5 600,56	13 354								
1964*	1 747	2 448	0	31	1 123	2 196	2 778			kr 930,00	11 367								
1965								3 000 ca.			3 000								
1966	1 184	8 449	246	516	1 495	4 835	25	199	824	3 770	2 985								
1967	1 140	7 002	798	3 272	680	5 423	680	5 423	13	305	1 027	3 759	260						
1968	861	5 996	489	2 840	3 724	5 506	0	424	859	3 549	1 000								
1969	1 218	7 567	561	580	4 848	4 689	21	294	576	3 639	1 195								
1970	982	6 716	351	1 220	4 237	5 099		585	782	5 061	1 209								
1971																			
1972											ca. 57 000								

*4-5000 par gikk med i brannen i 1964

Appendiks 3

År	Drifts- inntekter (kr)	Resultat før skatt (kr)	Resultat- margin (%)	Totalkapital (kr)	Egenkapital (kr)	EK %
1941				86 760,95	46 992,54	54,16 %
1942				116 541,42	112 401,01	96,45 %
1943	316 137,70	51 171,46	16,19 %	90 267,06	86 307,06	95,61 %
1944				157 487,38	130 025,96	82,56 %
1945				129 655,70	117 799,23	90,86 %
1946*		24 113,25		208 031,34	143 816,28	69,13 %
1947		-8 378,75		322 239,77	136 175,46	42,26 %
1948		1 899,72		286 739,95	125 238,50	43,68 %
1949	272 539,40	3 800,24	1,39 %	317 172,61	130 398,31	41,11 %
1950	289 980,98	686,56	0,24 %	300 415,24	124 114,07	41,31 %
1951	347 795,57	15 738,64	4,53 %	340 144,85	119 336,74	35,08 %
1952	434 875,66	2 074,52	0,48 %	310 621,43	96 519,86	31,07 %
1953	425 342,84	20 804,23	4,89 %	333 825,99	122 829,62	36,79 %
1954	322 509,45	9 433,26	2,92 %	284 580,40	116 326,45	40,88 %
1955	485 355,43	33 202,18	6,84 %	320 146,02	147 886,60	46,19 %
1956	528 071,65	39 944,39	7,56 %	397 449,83	189 107,96	47,58 %
1957	401 810,48	6 881,48	1,71 %	411 202,92	210 093,19	51,09 %
1958	509 023,94	23 315,47	4,58 %	383 614,98	218 046,51	56,84 %
1959	536 595,35	30 752,14	5,73 %	410 813,10	255 385,80	62,17 %
1960	501 843,32	20 729,25	4,13 %	420 496,69	279 230,66	66,40 %
1961	520 285,45	24 245,01	4,66 %	496 951,03	317 150,45	63,82 %
1962	835 348,99	53 795,55	6,44 %	546 699,69	354 850,10	64,91 %
1963	1 098 619,84	114 670,46	10,44 %	667 733,94	466 421,99	69,85 %
1964**	1 332 837,48	156 804,89	11,76 %	930 279,34	592 798,66	63,72 %
1965	1 061 314,13	71 962,99	6,78 %	1 292 428,37	569 217,52	44,04 %
1966	1 743 477,62	133 316,05	7,65 %	1 282 798,57	620 616,23	48,38 %
1967	1 725 313,06	119 541,80	6,93 %	1 388 791,42	712 780,06	51,32 %
1968	1 946 583,94	179 844,07	9,24 %	1 287 484,17	839 793,17	65,23 %
1969	1 989 529,50	177 093,66	8,90 %	1 364 707,07	946 165,58	69,33 %
1970	2 150 686,75	142 109,30	6,61 %	1 981 217,92	978 889,53	49,41 %
1971	1 828 719,02	73 972,49	4,05 %	2 139 641,18	945 031,57	44,17 %
1972	417 478,92	4 055,10	0,97 %	1 723 843,48	930 104,78	53,96 %
1972	5 100 000,00	215 000,00	4,22 %	3 200 000,00	1 300 000,00	40,63 %
1973	Ikke funnet					(ca. tall)
1974***	6 418 728,63	-422 133,45	-6,58 %	6 064 266,00	635 972,00	10,49 %

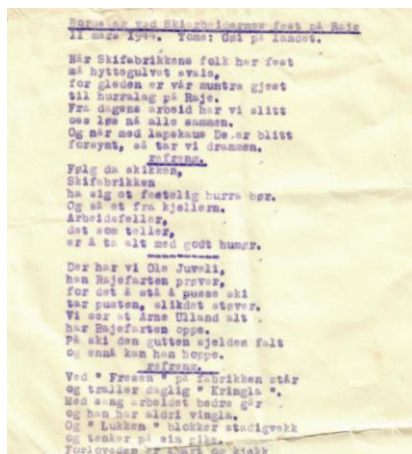
* Fra 1946 ble deler av overskuddet stående som lån fra andelseierne

** Brannerstatning: 289 679 (varer) og 65 000 (avbrudd)

*** Glassfiberutvikling: Aktivert med 440 000 og Janoy tap: 320 000

Appendiks 4

Denne sangen dukket også opp i en del etterlatte papirer:

Bordsang ved Skiarbeidernes fest på Raje 11. mars, 1944. Tone: Gøy på landet.

Når Skifabrikkens folk ber til fest
må hyttegulvet svaie,
for gleden er vår muntre gjest
til hurralag på Raje.
Fra dagens arbeid har vi slitt
Oss løs nå alle sammen,
Og når med lapskaus De er blitt
Forsynt, så tar vi drammen.

Refreng.

Følg da skikken
Skifabrikken
Ha sig et festelig hurra bør.
Og så et fra kjelleren.
Arbeidsfeller,
Det som teller,
er å ta alt med godt humør.

Der har vi Ola Juveli,
Han Rajefarten prøver,
for det å stå å pusse ski
tar vi pusten, slik det støver.
Vi ser at Arne Ulland alt
Har Rajefarten oppe.
På ski den gutten sjelden falt
Og ennå kan han hoppe.

Refreng.

Ved «Fresen» på fabrikkens står
og traller daglig «Kringla».
Med sang arbeidet bedre går
og han har aldri vingla.
Og «Lukken» blokker stadig vekk
og tenker på sin pike.
Forloveden er smart og kjekk
og det kan «Lukken» like.

Refreng.

I langrenn har vi her på ski
jo Kvanlid, NORGESMESTER.
Skjønt kort og liten hang han i,
ikveld han muntert fester.
Han langet alltid ut og la
de andre bak på ferden.

Refreng.

Han Olaf Olafsen er grei
og snild og god å skue.
Og Ole Bjerkgård koser sig
det er en artig skrue.
Han fart og mot har fått som stoff
det kan en heldig kalle.
Og selve sjefen, Sigurd Hoff,
og flere med frafaller.

Refreng.

Vi hilser alle damer her
som glad ved bordet sitter.
Fru Bjerkgård veldig «livat» er,
vi håper at det smitter.
Ikveld skal bare munter spøk
i kretsen svive kringom.
Og når vi så har fått en røk,
så tar vi oss en svingom.

Refreng.

KONGSBERG LØYPE- OG FJELLSKI er kvalitetsski med trehvite sider. Oversiden er brunbeiset.

KONGSBERG TUR-LANGRENNSKI, trehvit med to brune stafferinger i oversålen, er en kvalitetsski limt av beste sort materialer.

KONGSBERG KONKURRANSE/LANGRENNSKI er trehvit med to brune stafferinger i oversålen. Limes av beste sort materialer, ekstra myk tupp. Leveres med og uten lignostone-kanter.

BLEFJELL TUR/LANGRENNSKI OG BLEFJELL LØYPESKI m/lignostonekanter er kvalitetsski i sin prisklasse. Brunbeiset med lyse sider.

Alle løypeski har tjæreimpregnerte såler og er forsynt med bakbeslag.

HOPPSKI. Super hoppski leveres med tykk gul kofix uten kanter under. De er limt av god hickory, sortlakkert.

Super hoppski, brunbeiset, er limt av hickory m/glassofixbelegg.

HANNIBAL HOPPSKI leveres med tykk, gul kofix uten kanter. Sortlakkert.

Hannibal hoppski leveres også m/glassofixbelegg, blålakkert. Alle hoppski har bakbeslag.

SLALAMSKI. Slalåmskiene er limt av beste sort materialer i hickory, ask og bøk. Skiene har de nødvendige lag i bredde og tykkelse for å gjøre dem sterke og spenstige. Slalåmskiene er forsynt med tupp- og bakbeslag.

Prisliste

for sesongen 1967-68

Kongsberg Skifabrikk

SIGURD HOFF & CO.
Kongsberg - Telefon 522

L Ø Y P E S K I			Til grossist	
Kongsberg løypeski m/lignostonekanter brunbeiset	200—220 cm 190—195 » 185 » 180 »	kr. 91,75 » 88,50 » 71,25 » 67,00		
Blefjell løypeski m/lignostonekanter brunbeiset	200—220 » 190—195 »	» 82,50 » 79,00		
Blefjell løypeski, brunbeiset	200—220 » 190—195 »	» 67,75 » 63,75		
F J E L L S K I				
Kongsberg Fjellski m/lignostonekanter brunbeiset	200—220 » 190—195 »	» 93,50 » 90,50		
Kongsberg Fjellski, brunbeiset	200—220 » 190—195 »	» 79,50 » 76,50		
T U R - L A N G R E N N S K I				
Kongsberg Tur-langrennski m/lignostone- kanter, trehvide m/brun staffering	200—220 » 190—195 » 185 » 180 »	» 94,50 » 91,00 » 72,50 » 68,25		
Blefjell tur-langrennski m/lignostonekanter, brunbeiset	200—220 » 190—195 » 185 » 180 » 170 » 160 »	» 84,00 » 80,25 » 70,00 » 65,50 » 58,75 » 55,50		
G U T T - O G P I K E S K I				
Kongsberg gutt- og piketski, brunbeiset	185 » 180 » 170 » 160 » 150 » 140 » 130 »	» 57,40 » 52,50 » 44,50 » 40,25 » 37,35 » 32,50 » 30,50		
H O P P S K I			Til grossist	
Kongsberg Hoppski, super kvalitet m/2,5 mm gult kofixbelegg, røde og hvite overkanter, sortlakkert	240—255 cm 230—235 » 220—225 »	kr. 260,00 » 251,00 » 239,00		
Kongsberg Hoppski, super kvalitet m/glassofixbelegg, brunbeiset	240—255 » 230—235 » 220—225 »	» 172,00 » 162,00 » 151,00		
G U T T E H O P P S K I				
Hannibal hoppski m/2,5 mm gult kofixbelegg sortlakkert	200—225 » 225 » 220 » 210 »	» 162,75 » 102,00 » 98,25 » 94,75		
Hannibal hoppski m/glassofixbelegg, blålakkert	200 » 190 » 180 » 170 »	» 91,25 » 87,50 » 76,00 » 71,75		
S L A L A M S K I				
Kongsberg Slalamski, super kvalitet m/kofixbelegg, sorte overkanter påmontert SWD stålkanter, rødlaakkert	200—220 » 190—195 »	» 210,00 » 205,00		
L A N G R E N N S K I				
Kongsberg konkurranse langrennski, trehvide m/brun staffering	200—220 » 190—195 » 185 » 180 » 170 » 160 »	» 79,75 » 76,50 » 65,50 » 60,25 » 52,00 » 48,00		
Kongsberg konkurranse langrennski m/lignostonekanter, trehvide m/brun staffering	200—220 » 190—195 » 185 » 180 »	» 94,50 » 91,00 » 72,50 » 68,25		

Kilder:

Styreprotokoller (fra 1939 - 1971), statistikker (1947-1970) og årsregnskap (1941-1975, med unntak av 1973, mens 1974 og 1975 ikke er komplett).

Vidar Skaar Borgersen.

Thor Gotaas: *Skimakerne. Historien om norske ski*, Gyldendal Norsk Forlag AS, 2007

Erling Ranheim: *Norske skiløpere. Skihistorisk oppslagsverk*, Skiforlaget, Oslo, 1955.

Styrereferater fra Birger Ruud Sport A/S.

Samtale med tidligere ansatte Asbjørn Halvorsen og Per Bjarne Pedersen, som også en periode var tillitsvalgt.

Egil Håvaldsrud.

Noe korrespondanse fra Industrifondet, konsulenter og brev og bilder i eget eie.

Avisutklipp fra Laagendalsposten.

Kapital, 20, 9. årgang, 17. november 1979.

Fotograf Hans Strands etterlatte billedarkiver, noe i eget eie og noe eiet av Vidar Skaar Borgersen.

Kvisle, Ola (red.): *I ring om Fjøslia*, slektshistorie, 1950.

Noe billedmaterieell fra ulike kilder funnet på internett, fra Ørnulf Såtvedt, Bjørn-Helge Elnes og Bjørn Magne Olafsen.

Protokoll, Skifabrikkens (fagforenings)gruppe, 21.02,1946 – 25.01,1951.

Revisjonsberetninger (revisor Sigmund Håvaldsrud), 1940 – 1972.

Mal for lysbildereklame på kino (1969).

